

Danskernes Historie Online

Danske Slægtsforskeres Bibliotek

Dette værk er downloadet fra Danskernes Historie Online

Danskernes Historie Online er Danmarks største digitaliseringsprojekt af litteratur inden for emner som personalhistorie, lokalhistorie og slægtsforskning. Biblioteket hører under den almennyttige forening Danske Slægtsforskere. Vi bevarer vores fælles kulturarv, digitaliserer den og stiller den til rådighed for alle interesserede.

Støt Danskernes Historie Online - Bliv sponsor

Som sponsor i biblioteket opnår du en række fordele. Læs mere om fordele og sponsorat her: <https://slaegtsbibliotek.dk/sponsorat>

Ophavsret

Biblioteket indeholder værker både med og uden ophavsret. For værker, som er omfattet af ophavsret, må PDF-filen kun benyttes til personligt brug.

Links

Slægtsforskeres Bibliotek: <https://slaegtsbibliotek.dk>

Danske Slægtsforskere: <https://slaegt.dk>

Indbydelsesskrift

til de offentlige

Afgangs- og Aarsprøver

i

Herlufsholm lærde Skole

i Juni og Juli 1902.

- I. Lægetilsynet ved Herlufsholm Skole, navnlig i ældre Tid. Af Dr. med. Adersen.
- II. Tale ved Afsløringen af Mindesmærket om Overlærer T. S. Kielsen. Af Professor O. Jensen.
- III. Efterretninger om Skolen og Opdragelsesanstalten i Skoleaaret 1901—02.

Lægetilsynet
ved
Herlufsholm Skole,
navnlig i ældre Tid.

Af
Dr. med. H. Adersen.

Dim. 1875.

Skolens tidligere Rektor, Dr. phil.
Joh. Forchhammer, R. af Db. &
Dbmd., i taknemlig Erindring til-
egnet.

Til nærværende Afhandling, der hovedsagelig er udarbejdet efter utrykte Kilder i Rigs- og Provinsarkivet, Herlufsholms Arkiv og Barberernes Lade, har været benyttet: Herlufsholms Regnskaber fra 1585 til Nutiden, for saa vidt de eksisterer, Herlufsholms og Næstveds Kirkebøger indtil Aar 1800, Barberlavets Hoved- og Regnskabsprotokoller fra 1730—1862, samt en Mængde Sjællandske aabne Breve og Missiver m. m.

Jeg takker herved alle, der paa forskellig Maade har staaet mig bi, og beder særligt Skolens Forstander, Hs. Excellence Lensbaron Reedtz-Thott, modtage min ærbødige Tak for Tilladelsen til at benytte Arkivet paa Herlufsholm.

København i December 1901.

Forfatteren.

Ved Skolens Stiftelse 1565 var Landets Forsyning med Læger meget mangelfuld, paa Sjælland fandtes uden for København ikke en eneste; omtrent 1568 træffer vi dog en Læge i Roskilde og 1602 i Sorø.

Næstved

fik først Læge senere.

Sandsynligvis har Ahasverus Payngk^{*)} praktiseret her nogle Aar ved Midten af det 17de Aarhundrede; men bestemt vides der ikke at have været Læge før 1686, da Peder Schwendi Ebeling^{**)} fik Bolig i Byen; han opholdt sig dog kun ca. 5 Aar i Næstved, som herefter igen var uden Læge indtil 1753, fra hvilket Aar og til 1760 Tobias Wirth^{***)} var bosat der. Fra

---

*) Payngk, der var dimitteret fra Herlufsholm Skole 1626, blev Dr. med. 1646 og praktiserede vistnok derefter, nogle Aar i Næstved; i alt Fald træffes hans og hans Hustru Kirstens Navne paafaldende hyppigt i St. Peders Sogns Kirkebog for Aarene 1648—50.

***) Se nærmere herom nedenfor, Side 29 og flgd.

***) Wirth blev i September 1743 beskikket som ulønnet Medhjælper for Sjællands Provincialmedikus, Dr. J. E. Müller i Sorø, med Ret til at succedere i Embedet ved dennes Afgang; han boede i København indtil efter Müllers Død og flyttede 1753

1762 har der derimod til Stadighed været Læge paa Egnen.

I de første henved 200 Aar af Herlufsholm Skoles Bestaaen var der altsaa lange Tider, hvor Hjælp af virkelige Læger slet ikke var til at faa i Næstved, men hvor saadan maatte hentes langvejsfra; da Birgitte Gøie i Juli 1574 laa paa sit yderste paa Sortebrødre, blev saaledes Tyge Brahes Ven, Dr. Hans Philipsen, hidkaldt fra København; men den Slags Lægebesøg var naturligvis baade for besværlige og bekostelige til, at de kunde høre til Dagens Orden. Man maatte derfor se sig om efter anden Bistand og fandt den hos de saakaldte

Bartskærere^{*)}, der i Begyndelsen af det 16de Aarhundrede havde faaet Privilegium paa at yde kirurgisk Hjælp^{**)} og paa denne Konto efterhaanden fik offentlige Ansættelser, f. Eks. paa Flaaden; det var saaledes Bartskærere, der om Bord paa Admiralskibet „Jægermesteren“ ydede Herluf Trolle den første Pleje, da han i Juni 1565 blev saaret af Svenskernes Kugler under den mecklenburgske Kyst. Senere fik Bartskærerne Tilladelse til at yde visse Former af

---

til Næstved, hvor han var Provincialmedikus til sin Død; han blev begravet i St. Peders Kirke September 1760.

Hans Enke, Sophie Marie Garde, levede nogle Aar i Næstved og fik efter gentagne Ansøgninger Tilladelse til at nyde Indtægterne af Mandens Embede, 20 Rigsdaler om Maanedens, indtil Midten af Aaret 1762.

Deres Søn, Tobias Christian Wirth, født i København September 1751, gik i Skole paa Herlufsholm og dimitteredes derfra 1768.

*) Af det tyske Bartscherer, Barber; Badsker er en Forvanskelse af Bartskærer, Balberer af Barber.

***) Barberernes Ret og Pligt til at yde Hjælp for tilskadekomne samt ved pludseligt opstaaede Sygdomstilfælde er først ophævet ved Loven af 3die April 1900.

Lægehjælp, navnlig under Epidemier; men forøvrigt var det dem forbudt at give sig af med Behandlingen af indvortes Sygdomme uden efter en Læges nærmere Ordre. Imidlertid blev denne Bestemmelse næppe nogen Sinde overholdt fuldstændigt og kunde navnlig ikke blive det paa Steder, hvor ingen Læge fandtes.

I Næstved, hvor Bartskærere omtales første Gang i Aaret 1536, var de i lange Tider ene om at udøve Lægegering og fandtes i det 17de Aarhundrede i forholdsvis stort Antal*); fra 1641—1700 var der gennemsnitlig 3 samtidig i Næstved og Lille Næstved, hvilket omtrent vil svare til een for hver 600 à 650 Bybeboere. Indtil Aar 1700 omtales kun Bartskærer-Mestre; men herefter nævnes ogsaa Svende. Efterhaanden formindskedes dog Antallet af Bartskærere, ja, i Juni 1777 fandtes der ifølge officiel Opgivelse slet ingen Mestre og kun een Svend i Næstved (Norrie). Grundene hertil var flere. Næstved var i Tilbagegang; Indbyggerantallet, der i Aaret 1672 udgjorde 1853 Individer, var i 1769 sunket til 1317. Fra Tiden henimod Aar 1700 optraadte de saakaldte Badere eller Badstuemænd og Feltskærere, og fra Midten af det 18de Aarhundrede var der saa godt som altid en Læge i Byen.

Badstuemændene havde oprindelig kun Til-ladelse til at betjene Publikum ved Badningen og at kopsætte; men efterhaanden udvidede de deres Virkefelt til at omfatte det meste af, hvad der henhørte under Bartskærernes Privilegium, og til Trods for disses Indsigelser fik i det 18de Aarhundrede**) Badere

*) Noget Lav have de dog ikke dannet.

**) I København fandtes før den store Brand 1728 kun to privilegerede Badstuemænd; 1751 var Tallet vokset til seks.

I Odense oprettedes en Badstue 1704.

i København Bevilling til at foretage „Aareladning, Barbering og hvad videre deraf dependerer“.

I Næstved fandtes der naturligvis en Badstue i Middelalderen, og henimod Slutningen af det 17de Aarhundrede*) omtales ligeledes et Badstuehus**), som dog næppe blev benyttet efter sin oprindelige Bestemmelse, idet Johan Salomon Struntz 1699 fik Bevilling til at indrette en „dygtig“ Badstue i Byen. Indehaverne af denne har aabenbart siddet i gode Kaar — Johan Badstuemands Søn, Erhard Struntz, gik i Skole paa Herlufsholm og dimitteredes 1726 derfra til Universitetet —, og de kunde næppe have naaet dette, hvis de ikke havde paataget sig en væsentlig Del af de Forretninger, der egentlig tilkom Bartskeererne.

Johan Christian Heberlein, der blev gift med Badstuemand Jochum Kleeblatts Enke, Margaretha Struntz, og bestyrede Badstuen i hendes Navn fra 1731, benævnes ikke blot Bader, men ogsaa Chirurgus, og maa have udøvet Lægegerning i ikke ringe Omfang, ja, han indrettede endog en Slags Klinik, hvor udenbys Patienter indlagdes til Behandling, og at det ikke alene var lette Tilfælde, som her kom for, fremgaar af, at en yngre Karl fra Hammer Mølle 1736 døde under Kuren.

At Bartskeererne ikke kunde staa sig i Kampen mod en saadan Konkurrent, er naturligt, og rent galt blev det vel, da Heberlein 1739 fik kongelig Bevilling til at „bruge Kirurgien“, ja, Bartskeererne maatte senere

---

*) 1686—88.

**) Formodentligt beliggende paa samme Sted — Brofjerding i Nærheden af Aaen — som den i Aarene 1420 og 56 omtalte Badstue. Denne var (Listov) maaske igen opført i Stedet for en ældre, der laa i Stueklindsfjerding i Købmændenes Badstuestræde.

hen endog søge Ansættelse hos selve Badstuens Indehaver.

Heberlein døde 1743 „i hidsig Feber“, og Aaret efter fik hans Enke Bevilling til at fortsætte Virksomheden „ved Hjælp af en forsvarlig god og dygtig Svend eller flere, ligesom Fornødenheden det udkræver“, og der kan ikke være Tvivl om, at de af hende antagne Svende har været Bartskærere, mindre maaske fordi hendes Privilegium lød paa, at hun maatte „lade forestaa samme Profession“ som hendes Mand, end fordi Svendene senere gik over i Stillinger, der maa have krævet Uddannelse som saadan. Den første Badstuesvend, Johan Vilhelm Gerhardt, blev nemlig omtrent 1748 Kirurg ved Sorø Akademi, og den næste, Chr. Jacob Friis, døde 1765 som Felt-skærer i Næstved.

Heller ikke ved Badstuen kunde Bartskærerne dog finde blivende Sted; Publikums aftagende Sans for Badning bevirkede, at den søgtes sjældnere og sjældnere; fra omkring 1760 synes der kun at have været kvindelig Betjening, og lidt efter lidt gik Badstuen ud af Sagaen for definitivt at blive nedlagt ved Margaretha Struntz's Død i December 1777*).

Feltskærerne**) var de ved Armeen ansatte Bartskærere. De havde strengt taget ikke Tilladelse til at give sig af med civil Praksis, men holdt sig naturligvis lige saa lidt de vedtagne Bestemmelser efterrettelige, som de privat praktiserende Bartskærere og Badstuemændene gjorde det for deres Vedkommende. At der herved kunde opstaa Rivninger, og ogsaa gjorde det i København, er sikkert.

---

*) Efteraaret 1900 aabnedes den kommunale Badeanstalt i Næstved.

***) Feltskær, af det tyske Feldscherer.

I Næstved var Forholdene fredeligere; de forskellige Parter levede — tilsyneladende da — i god Forstaaelse, og den samme Mand kunde, som vi har set, snart have Ansættelse ved Badstuen, snart som Feltskærer, eller praktiserede vel endog en Tid lang som privat Chirurgus. Men kunde Næringen be-
tragtes som fri, maatte Feltskæerne faa Kortene paa Haanden. Den ganske vist tarvelige faste Løn, de oppebar, havde de ubestridt forud for deres Konkurrenter, og det, at Stillingen — i alt Fald for Regimentsfeltskæernes Vedkommende — efter 1723 krævede kongelig Udnævnelse, maatte vel bevirke, at det gennemgaaende var de bedst uddannede og flinkeste Bartskærere, som antoges til Feltskærere. Rang med Officerer, ja selv med Underofficerer, gav ogsaa Prestige, ikke mindst i en lille Garnisonsby. De civile Bartskærere maatte derfor trække det korteste Straa, og Befolkningens dalende Renlighedstrang hjalp Feltskæerne til at distancere Baderne efter Midten af det 18de Aarhundrede.

Der har uden Tvivl ligget Tropper i Næstved lige saa længe, som man overhovedet har kunnet tale om en egentlig Hær i Danmark*); men Felt-

---

*) Fra omtrent 1640 og til vore Dage har der i alt Fald, om end med Afbrydelser, været Militær i Næstved. I Aarene mellem 1718 og 37 kan man følge Sporene af 2det fynske, 3die og 5te jydsk, nationale Rytterregiment i Byen; men først 1741 fik Næstved fast Garnison, og herefter har følgende Afdelinger garnisoneret der:

3die jydsk Rytterregiment 1741 = 2det jydsk Rytterregiment 1748 = Sjællandske geworbene Dragonregiment 1763.

(1ste sjællandske Regimentrytteri 1772?) = Sjællandske Rytterregiment (1785?) = Sjællandske Lansenerregiment 1816 = 4de Dragonregiment 1842.

2det Dragonregiment 1852.

skærere*) nævnes dog først fra 1687, og i det 18de Aarhundrede kan man følge en næsten uafbrudt Række af saadanne, der har opholdt sig kortere eller længere Tid i denne By. At de har haft et ordentligt Udkomme, fremgaar af, at største Parten stiftede Familie, ja, nogle holdt Tyende, og at de har nydt Anseelse, kan sluttet af, at flere af de Næstved Feltskærere i Tidernes Løb kom til at beklæde, til Dels fremskudte, civile Stillinger, saaledes Johan Eberhard Holländer, der 1725 blev Landkirurg for Laaland og Falster samt Apoteker i Maribo, Lengercken, der 1732 blev Kirurg ved Vemmetofte, Johann Reinhold Struckmann, der 1789—92 var den første Distriktskirurg i Næstved, og Jacob Nicolaj Schwartz, der 1804 blev Stads- og Distriktskirurg i Horsens. Endelig kan det nævnes, at Nicolaus Tønder som Stabskirurg fik Sæde i Sundhedskollegiet**) 1808.

Medens altsaa Bartskærerne havde været de væsentligste Udøvere af Lægegerningen i Næstved indtil Begyndelsen af det 18de Aarhundrede, var det Badstuemændene og Feltskærerne, som herefter tog Affære. Baderne havde deres gyldne Tid i Aarhundredets første Halvdel; men 1741 fik Feltskærerne fast Fod i Byen, og fra Tiden efter Aarhundredets Midte til henimod dets Slutning var det hovedsagelig

---

4de Dragonregiment 1864.

Ovenstaaende skylder jeg for største Delen Hr. Oberstløjtnant Hirschs Velvillie at kunne meddele; nogle Oplysninger er dog hentede andetsteds (Næstved Kirkebøger, Busky-Neergaard).

*) Foruden Feltskærere, Feltskærersvende (1732—77) og Eskadronsfeltskærere (fra 1790) omtales en Kornetfeltskærer (1696) og Regimentsfeltskærere (1718—37 og fra 1790). Omtrent ved Aar 1800 blev den gængse Betegnelse for Feltskærerne Kirurg, henholdsvis Regiments- og Eskadrons-Kirurg.

**) Oprettet 1803 i Stedet for det 1740 stiftede Collegium medicum.

disse og en Læge, der havde at varetage Befolkningens Tarv i Sygdomstilfælde.

Tages alle mere eller mindre lægekyndige Personer, som har boet i Næstved og Lille Næstved i Aarene 1710--69, under eet, faas til Resultat, at der gennemsnitlig fandtes 2 samtidigt, hvilket omtrent vil svare til een for hver 650 à 700 Bybeboere, altsaa noget mindre rigeligt Tilbud, end da Bartskeererne beherskede Markedet*).

Hertil er dog at bemærke, at en Del af de Forretninger, der fra først af tilkom Bartskeererne, i Tidens Løb var gaaet over paa andre Hænder. Haarets Pleje tilfaldt Parykmagerne, der kendes i Næstved fra 1714, og 1745 nævnes endog en „Tandoperatør“ i denne By; det var Johan Frider. Darmstädter, som nogle Aar i Forvejen**) havde søgt at komme an i København, men ikke havde haft Held med sig, da det derværende Barberamt***) erklærede, „dasz solcher sorte Lütte hier niget nøhtig Weil hier ohne Ihn, Zahnärzte genug sindt, damit dasz Publicum kan bedienet werden“.

---

*) Se foran Side 9.

**) 1741.

***) Det tyske Amt . . . Embede, Lav, Gilde.

Bartskeereramtet, det kirurgiske Amt (societas chirurgorum!) eller Barberlavet i København bestod fra 1501—1862.

Efter at have undersøgt, hvilken Lægehjælp Næstved har kunnet byde Befolkningen i Tidernes Løb, skal vi gaa over til at se, hvilken Anvendelse

Herlufsholm Skole

har gjort deraf, men vil dog først omtale et Par Forhold, Sundheds- og Sygeplejen vedrørende.

Hvorledes Skovklosters Hovedbygning har været indrettet i Munketiden (1261—ca. 1560), ved vi desværre meget lidt om; men den har utvivlsomt indeholdt en **Badstue**, alle Klostre forsynedes fra Midten og Slutningen af det 13de Aarhundrede hermed. Da Skovkloster blev til Herlufsholm (1560), har der dog næppe været nogen saadan, og i Skolens Ordinans fra 1567 er der ikke Tale om Stuebade; men Skolebørnenes Renlighed indskrænkede sig dengang til, at de hver 14de Dag skulde skifte Skjorte og Lagen og hver 8de Dag to deres Hoved, ja Badning i Susaaen var endog forbudt for Farens Skyld.

Da Arild Hvitfeldt var bleven Skoleherre*), lod han derimod indrette en Stue til Dampsvedebad**),

*) 1583—1609.

**) Om Lægen Eskild Christensen, hvem Hvitfeldt satte megen Pris paa og undertiden tog med sig til Herlufsholm (Rørdam), har været medvirkende hertil, kan ikke oplyses, men er vel ikke umuligt.

den i tidligere Tider almindeligt anvendte Badeform. Der indkøbtes i Aaret 1585 Lim*), Dæler**) og Søm til Badstuen; der muredes en Skorsten i den, dens Vinduer gjordes færdige, og den forsynedes med en Laas. I Midten af det 17de Aarhundrede***) omtales „Børnenes Badstue“ endnu; Kakkellovnsdøren til Badstuens Kakkellovn forsynedes med Klinke og Fald, og Badstuen rengjordes. Hvor længe denne Badstue har bestaaet, vides ikke; men ca. 1660 nævnes den i alt Fald ikke paa Resens, ganske vist noget unøjagtige, Kort over Herlufsholm, og det er vel meget sandsynligt, at den omtrent ved denne Tid, da Hovedgaardens Bygninger forfaldt, og Anvendelsen af Bade ikke længere var almindelig i Danmark, er bleven nedlagt.

I henved 200 Aar herefter havde Disciplene paa Herlufsholm ingen Lejlighed til at bruge Bade i Hus. I det Holstein'ske Reglement fra 1755 omtales kun, at de skulde tos tvende Gange om Ugen; i Rahbeks Skoletid (1772—75) gjorde man vel Brug af Badning i Aaen om Sommeren; men endnu medens P. Chr. Zahle var Discipel (1836—44), blev den højst nødvendige Stovvask inden Juleferien foretaget paa Kamrene ved at varme Vand paa Kakkellovnen i de dengang brugte fortinnede Kobber-Vaskeskaale.

Først ved Midten af det 19de Aarhundrede, da Sansen for Badning begyndte at blive vakt til Live i Europa (Kier), lod Stemann†) i den gamle Klosterbygning indrette et, ganske vist primitivt, Badekammer,

---

*) Kalk.

**) Bræder.

***) 1644—52.

†) Direktør for Herlufsholm 1827—51.

som saaledes er blevet Udgangspunktet for det noget senere*) opførte Badehus og den nuværende smukke Badeanstalt.

Samtidig med Badstuen lod Arild Hvitfeldt indrette en Sygestue. Der indkøbtes**) Rafter***) til Senge, der blev muret en Murggaard omkring Sygestuen, og Vinduerne i den gjordes færdige. Fra 1611—51 omtales stadig Anskaffelser til Sygestuen, dels af nye Genstande, dels af Sager i Stedet for ubrugelige, saa at den efterhaanden var forsynet med Træsenge, en Kurveseng „for de syge Herremænds†) Børn“, stettinske Kovskener††), Tinfade, Potter af Tin og Ler, en Strippe, flere Spande og Koste, samt en Kurvenatstol. Desuden nævnes det, at Natmanden har faaet Betaling for at rense Sygestuen eller Gangen ved den.

Sygestuen eksisterede endnu 1680, men herefter høres intet om den i en Række Aar, og i Skolens Forfaldsperiode fandtes ingen saadan. Først 1754 lod Skoleherren, Grev Holstein, i Klosterbygningen igen indrette en rummelig 2 Fags Sygestue for Disciplene, i hvilken der fandtes 2 Træsenge, en Enkelt- og en Dobbelt-Seng, med Tilbehør af Omhæng, Dynner, Puder, Lagener, Vaar, og desuden en Vindovn paa Jernfod med Tromle, Rør og Dør samt Ildtøj, et Bord, 2 Stole og en Knagerække. Siden har der været Sygestue paa Herlufsholm, og da den nuværende

---

*) Før 1864.

**) 1585.

***) Spær, Stokke.

†) Herlufsholm var i det 16de og 17de Aarhundrede besøgt af et ikke ubetydeligt Antal adelige Personer, der behandledes med særligt Hensyn til deres Stand (Leth & Wad).

††) Skaale, Bægre.

Skolebygning 1854 toges i Brug, blev Sygestuen i Klosterbygningen bibeholdt som Reservesygestue for smitsomme Sygdomstilfælde. Ved Musæumsbygningens Opførelse (1875—76) indrettedes en hel lille isoleret Epidemiafdeling i denne.

Ogsaa de syges Pasning sørgede man meget tidligt for, idet der ansattes en fast Sygeplejerske ved Skolen, den saakaldte **Sygestuekvinde**, som skulde „tage Vare paa og have Opsyn med de syge Børn“. Hun omtales lige fra 1611—80 og fik i aarlig Løn til at begynde med 5 Daler og 2 Par Sko samt Juleaften 10 Skilling i „Offerpenge“. Enkelte af dem var ved Gerningen i en længere Aarrække, Kirsten Olufsdatter saaledes i omtrent 20 Aar, og da hun blev gammel og svag, tilstod Skoleherren, Christopher Ulfeld, hende „Kosten hendes Livstid for hendes Alderdoms Skyld“ samt 4 Skilling i Offerpenge; hun nød sit Naadsens Brød i omtrent 3 Aar.

Den senere indrettede Sygestue sattes under Tilsyn af Oldfruen, en Stilling, som oprettedes omtrent ved denne Tid*), og det blev hende og hendes Piger, som overtog den tidligere Sygestuekvindes Gerning; men en Melchiors**) glødende Interesse for Alt, hvad der angik Herlufsholm, fornægtede sig naturligvis heller ikke over for de syge Disciple. Fra 1810 henlagdes Sygestuen under Inspektøren, og af Leths mangeartede Forretninger som saadan***) var der næppe nogen, der laa hans Hjerte nærmere end Tilsynet med dem, som „laa henstrakte“. Ved Inspektørembedets Deling ansattes endelig en særlig Sygeinspektør.

---

*) 1755.

**) 1797—1831.

***) 1855—81.

Det vil af det her anførte ses, at Herlufsholm Skole i Tidernes Løb har haft Øje for, hvad der kunde gøres for Disciplenes Sundhed og for deres Pleje i Sygdomstilfælde; dog de hygiejniske Krav kom ikke til enhver Tid til deres Ret, men blev tilsidesatte og maatte vel blive det, saa længe økonomiske Uvejrskyer hvilede over Herlufsholm Stiftelse.

Vi skal dernæst gaa over til selve Læge-tilsynet og maa efter det tidligere udviklede vente først at træffe

Bartskærere

ved Herlufsholm Skole, og det gør vi ogsaa; i de ældste bevarede Regnskaber omtales allerede en saadan.

Mester *Daniel*, Bartskærer i Næstved, modtog saaledes 1586 omkring et Pund Rug*) og et frit Svin**) for at have klippet og raget Skolebørnene i det forløbne Aar. Det var altsaa, hvad vi nutildags forstaar ved Frisør- og Barber-Forretninger, og ikke Lægegerning; men det hørte med til Bartskærernes Bestilling, og „Skolebørnene“ maa have haft god Grund til at lade sig barbere, hvis de ældste af dem gennemgaaende var lige saa gamle som Jens Mule, der blev dimitteret til Universitetet i en Alder af omtrent 22 Aar***).

Den næste, vi træffer paa, er M. Hans Buck. Han omtales fra 1611†) og benævnes Aaret efter

---

*) 1 Pd. Rug — 20 Skæpper.

**) Et Oldensvin.

***) 1586.

†) Fra 1586—1611 findes ingen af Herlufsholms Regnskaber bevarede.

„Skolens Bartskeerer“; han blev altsaa fast knyttet til Herlufsholm, og dette har senere været Tilfældet med alle hans Eftermænd. Han var ansat ved Skolen indtil 1626*) og fik i aarligt „Genannt“: $\frac{1}{2}$ Pund Rug, $\frac{1}{2}$ Pund maltet Byg**) og en Boelgalte***). Det var paa hans Tid, at Landsforræderen, Corfitz Ulfeld, modtog Undervisning paa Herlufsholm†).

M. Arent Jenssøn var Skolens Bartskeerer fra 1626—40 og knyttedes endnu nøjere til Stedet, idet han fik frit Hus††) i Lille Næstved. Hans aarlige Genannt forøgedes desuden med en Otting Smør; men han havde aabenbart ogsaa mere at gøre end Forgængeren.

I Januar 1635 døde en af Disciplene, Erik Pedersen Gad, i Februar s. A. var Rektor Spjelderup syg, og 1637 indfandt Pesten sig. Den rasede fra Efteraaret 1636 i København og bredte sig derfra til det øvrige Sjælland (Mansa). Sommeren 1637 naaede den Herlufsholm, og Skoleherren, Christopher Ulfeld, fandt det raadeligst ikke at stole paa M. Arent alene, men tilkaldte i Juli Dr. Joachim Burser fra Sorø, „for at judicere om Skolebørnenes Sygdom“; han opholdt sig 2 Dage paa Herlufsholm og fik for sin Ulejlighed en Rosenoble. Den overhaandtagende Sygelighed nødte imidlertid til at opgive Skolen, og da den atter var samlet, i April 1638, bevæbnede M. Arent sig mod den truende Smitsot ved at lade indkøbe 4 Unzer†††)

---

*) Skolen talte fra 1624—27 mellem 69 og 82 Disciple.

**) 1 Pund Byg = 24 Skæpper.

***) Et Svin.

†) 1615—17.

††) Et Gadehus eller jordløst Hus.

†††) 125 Gram.

Teriak, i lange Tider Hovedmidlet mod pestagtige Sygdomme.

(Medicinen maatte forskrives fra København, da der endnu ikke fandtes noget Apotek i Næstved; et saadant oprettedes dog snart efter, idet Christopher Mueth*) 1640 fik kongelig Bevilling til „alene og ingen anden at lade anrette“ et, som var færdigt til at visiteres**) i Slutningen af Oktober 1641***)).

Pesten blev dog borte; men Disciplene blev saa befængte med Utøj, at det blev nødvendigt at anskaffe et helt Pund†) Ungventum pediculorum til at behandle dem med.

M. Arent var Skolens Bartskeerer til sin Død; han blev begravet paa St. Peders Kirkegaard i Næstved den 5te Januar 1641.

Det var paa M. Arents Tid, at Rembrandt (1632) malede sit berømte Billede: En Forelæsning over Anatomi, som endnu hører til Haags største Seværdigheder; men man tør dog ikke sammenligne vore hjemlige Bartskeerere med Medlemmerne af Amsterdams Kirurggilde (Jul. Petersen), selv om Bartskeerersvendene i København omtrent ved denne Tid (1645) fik Adgang til at overvære Demonstrationerne i Universitetets anatomiske Læreanstalt (Panum).

M. Michel Luppelau var Skolens Bartskeerer fra 1641—67. Efter Navnet at dømme maa han have

---

*) Wilhelm Ferdinand Muth, Oldemand for det kirurgiske Amt i København 1795—1814, var formodentlig en Efterkommer af Næstveds første Apoteker.

***) Dette Hverv overdroges til Ole Worm og Christen Stougaard (?), dimitteret fra Herlufsholm Skole 1617.

***)) 1676 laa Apoteket i Møllefferding.

†) 1 medicinsk Pund = 375 Gram.

været af tysk*) Oprindelse, hvilket ogsaa bestyrkes ved, at hans ældste Barn 1643 blev begravet af „den tyske Præst“, formodentligt Regimentspræsten**), i Næstved.

M. Michels Lægevirksomhed har vi forholdsvis rig Lejlighed til at kunne følge, og han er et godt Eksempel paa, at Bartskærerne ikke gik af Vejen for nogen Art af Sygelighed, det være sig kirurgiske Lidelser, Smitsoter eller indvortes Sygdomme.

Af „ulyksalige Skader“ havde M. Michel flere til Behandling, saaledes da Skytten mistede sit ene Øje og Borgekokken en halv Finger. Det var endvidere paa hans Tid, at Disciplen Kulbers***) blev stukket med en Kniv af en Kammerat, og Læsionen var saa alvorlig, at Drengen maatte opgive Skolen og være borte i 1 $\frac{1}{2}$ Aar.

M. Michel behandlede ogsaa saavel Disciplene som Sygestuekvinden for indvortes Sygdomme.

1654 rasede Pesten paa Egnen; den optraadte i Sandby, kom i April til Køng og hen paa Sommeren til Næstved†). I Maj var et Skolebarn sygt paa Herlufsholm, og i Juli fik Disciplene paa Grund af den truende Fare efter egen Begæring Skoleherren Jørgen Rosenkrantz's Tilladelse til at rejse hjem; i September begyndte de at komme tilbage; men fra December

*) Den nulevende Slægt Luplau vides først at være indvandret hertil fra Tyskland i Slutningen af det 18de Aarhundrede (Lengnick).

**) 1657 var M. Jochum Regimentspræst i Næstved.

***) Dimitteret 1666.

†) Christen Clemendsen, Forstander paa Herlufsholm 1631—41, der paa dette Tidspunkt var bosiddende i Næstved, hans Hustru og 2 smaa Sønner døde deraf i August 1654 og bleve begravne i St. Peders Kirke.

1654 til Marts 1655 maatte M. Michel jævnlig tilse syge Skolebørn paa Herlufsholm.

Honoratiores paa Stedet synes derimod ikke at have ladet sig nøje med M. Michels Tilsyn; den nye Rektor, Gregers Michelsen, benyttede vel hans Hjælp i November 1654; men til Forstander Lüxdorf kom i Maj 1655 Dr. Nils Wichmand fra København, og med den „velbaarne“ skolesøgende, Just Høeg*), havde Dr. Georg Krugk fra Sorø gentagne Gange „at forrette“.

M. Michel omfattede forøvrigt sit Kald med Interesse; han sørgede for, at der intet manglede paa Sygestuen, og lod forskrive Vin, Mjød og Peber til de syge Skolebørn.

Hans hygiejniske Sans var derimod ikke stærkt udviklet; thi først 1651 fik Natmanden Betaling for at rense „den store Hemmelighed**), som alle Skolebørnene have deres Gang paa, og i over 10 Aar tilforn ikke har været rengjort“, og det maa have været et betydeligt Arbejde, eftersom det betaltes med 8 Daler. Til M. Michels Undskyldning tjener dog, at Opsynet hermed næppe sorterede under ham; i Kristian den Fjerdes Børnehus i København var det saaledes — ifølge den 1621 udarbejdede Instruks — Fogeden, som hver Morgen og Aften skulde efterse Gaardens Hemmeligheder og andre Logementer, at de holdes dagligen rene (Stuckenbergs).

M. Michel fik samme Løn som sin Forgænger; men han har aabenbart været en nærsom Mand. Han lod sig bespise paa Herlufsholm, naar han var der for at tilse syge, og han indførte at lade sig honorere særskilt for Behandling af Sygdomstilfælde, der

---

*) Modtog Undervisning paa Herlufsholm 1654—57.

**) Latrin.

ikke angik selve Disciplene, ja, han tog endogsaa Betaling for at kurere sin gode Hjælperske, Sygestuekvinden, og Skolens Kasse maatte ud med Pengene, da hun var „meget fattig og ikke selv kunde udrede Bartskeerløn“.

Men Hævnen udeblev ikke; thi da Fjenden under Svenskekrigen huserede paa Egnen og hævede Indkomsterne af Avlingen og Landgilden, gik det ogsaa ud over M. Michel. 1658—61 fik han intet Svin, og da Skolen efter Freden var nedsunken i betydelig Gæld, fik han i et Par Aar slet intet aarligt Genannt, men havde dog stadig fri Bolig. Fra 1663 blev Forholdene igen som tidligere.

1667 omtales M. Michel som Skolens forrige Bartskeerer, uden at det kan oplyses, naar han er død.

Han var 2 Gange gift:

1) omtrent 1641 med Elizabeth Spaldings, født 1613, død 1649 og begravet paa St. Peders Kirkegaard i Næstved „med store Klokker“.

Deres 3 Børn døde som spæde 1643—46.

2) omtrent 1651 — — — — —.

M. *Christian Peters* var Bartskeerer i Næstved 1661 og blev 1667 ansat ved Herlufsholm Skole, men boede stadig i Næstved, hvor han fra 1668 tillige beklædte Stillingen som Visiterer*). Han havde altsaa ikke fri Bolig som Formændene, og man knaptede ham ogsaa paa anden Maade af paa Lønne, „eftersom Skolebørnene**) ere ikke uden faa“. Fra 1667—69 fik han kun 6 Skæpper Rug og 6 Skæpper Byg aarlig, men i de nærmest følgende Aar samme Genannt, som Skolens Bartskeerere tidligere havde erholdt. Fra 1672 nævnes han ikke længere i Her-

*) „Posekiger“, en Told- eller Akcise-Betjent.

**) Skolen talte kun 10 Disciple.

lufsholms Regnskaber; men han levede endnu i Næstved 1675 eller maaske længere.

Gift omtrent 1664 med Birgitte Hansdatter.

M. Jacob Hendrik Cortnum, født 1642, uden Tvivl en Slægtning, men dog ikke en Søn af den tyskfødte Læge Justus Cortnumius i Sorø, gennem hvem han formodentlig er kommen i Forbindelse med Herlufsholm*).

M. Jacob holdt BARNEDAAB i Næstved 1676, men havde antagelig bosat sig i Byen et Aar eller mere forud.

Han blev af Corfitz Trolle**) antaget til at være BARTSKÆRER ved Herlufsholm Skole***) og fik, efter Ansøgning, i Maj 1680 kongelig Bevilling til at flytte fra Næstved til Lille Næstved og „sig udi den Bolig der sammesteds, som bemeldte Herlufsholms Skoles BARTSKÆRER tillagt er, indrette og udi sin BARTSKÆRERKUNST fri og uhindret tjene og opvarde Enhver, som hans Tjeneste behøve kunde“.

At han var af finere Afstamning end Skolens tidligere BARTSKÆRERE, synes denne hans Ansøgning at tyde paa; men han var ogsaa FOREGANGSMAND i andre Retninger. Han er den første af de Næstved BARTSKÆRERE, der benævner sig selv Kirurg, og den første, der holder Svend; desuden foreligger der i Herlufsholms Regnskaber Kvitteringer fra hans Haand, en Formalitet, som Skolens tidligere BARTSKÆRERE, til-

---

*) Dr. Cortnumius, født i Celle 1621, død i Sorø 1675, havde 1663—65 været ansat som Docent ved det ridderlige Akademi i Sorø, paa hvilket Jørgen Rosenkrantz, Skoleherre for Herlufsholm 1653 til sin Død 1675, var Oberhofmester.

**) Skoleherre 1675—84.

***) Fra 1675—90 findes ingen af Herlufsholms Regnskaber bevarede.

dels maaske af gode Grunde, ikke havde indladt sig paa. En af Kvitteringerne lyder f. Eks. saaledes:

Hrr. Forstanderen, Høyagtbare Hr. Johann Georg Kannevorff haver fornøvelig betalt dend af Herlufsholms Skole for opvartning sammested mig tillagde aarlig Løn: Et half pund Rug, et half pund Byg, en Oting Smør og for et Skovsvin 2 Rixdaler. I værende Aar fra 1 Maj 1698 til 1 Maj 1699, qviterer Jeg hannem derfor herved tilbørligen. Næsted den 20. April anno 1699.

Jacob Cortnum,
Chyrurgus.

M. Jacob var i en længere Aarrække Skolens Bartskeerer og maa til Tider have haft en Del at gøre, da der indtraf forholdsvis mange Dødsfald blandt Stedets Beboere i hans Funktionstid. 1683 døde saaledes i Løbet af en Maaned Kusken paa Klosteret, Kokken og hans Kone*); 1690 døde et Skolebarn af Klosteret, Johannes Jessen, 1694 Forstander Kannevorffs Hustru, 1695 og 96 to Hørere, Nils Tange og Berent Holm.

Hvorlænge Jacob Cortnum var knyttet til Skolen, kan ikke bestemt angives. Han hævede endnu sit Genannt i Aaret 1702; men formodentlig er Lønnen efter Forstander Kannevorffs Død (1703) gaaet i Ulrich Mogensens og Nils Fugledes rummelige Lommer, og M. Jacob har vel maattet lade sig nøje med, naar han en enkelt Gang kunde faa lidt Penge for sit Arbejde, som da „Barberen“ 1712 fik 1 Rigsdaler for

---

*) 1685 vides Kopper (Variolæ) at have raset i Stevnsherred, 1689 og 94 i København.

at have klippet og raget 12 Soldater, hvilke Ridefogeden havde præsenteret ved Sessionerne*).

Jacob Cortnum døde 1716 i en Alder af 74 Aar og 6 Maaneder og blev den 30te Juli begravet fra St. Peders Kirke i Næstved „med hel Skole“**).

Gift omtrent 1675 med Anne Cathrine Jacobsdatter, med hvem han havde flere Børn, af hvilke Sønnen

Andreas Christopher Cortnum blev døbt i St. Peders Kirke i Næstved den 11te Juni 1680 og blandt andre Faddere havde Herlufsholms Sognepræst, Poul Munkgaard, og Rektor, Christen Gabrielsen Sandro. Han blev 1695 sat i Herlufsholm Skole og dimitteredes derfra til Universitetet 1701. Den 18de Marts 1707 blev han „hjemme i Huset“ viet til Ellen Pedersdatter. Andreas C. levede i Næstved — formentligt som Lærer — til sin Død i Februar 1735; hans Enke døde sammesteds i Marts 1738.

Af Slægten, hvoraf der fandtes Medlemmer i Næstved hele det 18de Aarhundrede, var to Organister ved de derværende Kirker, nemlig Bartholomæus Cortnum († 1759) og Svenne Cortnum († 1764), og en, Andreas Cortnum, var fra 1778—80 ansat paa Kontoret hos Herlufsholms Forvalter.

Jacob Cortnum er den sidste Bartskeer, der har været knyttet til Herlufsholm Skole; men samtidig med ham er det, at vi træffer den første

---

*) Fra Maj 1712—28 findes ingen af Herlufsholms Regnskaber bevarede.

**) Den i Middelalderen oprettede Latinskole i Næstved bestod indtil 1739. Skolens Elever forrettede efter Reformationen her som andetsteds Tjeneste som Kirkesangere m. m.

Læge,

Dr. Peder Schwendi Ebeling. Han var født i Roskilde 1656, Søn af Lægen, Hans E., og Bente Enevoldsdatter Randulf, og gik i sin Fødebys Skole, hvorfra han dimitteredes 1674. Han studerede dernæst et Par Aar ved Københavns Universitet; men Forholdene ved det medicinske Fakultet var dengang ikke saa glimrende, som de havde været kort Tid i Forvejen. Thomas Bartholin var vel stadig Dekanus, men holdt ikke længere Forelæsninger, Nils Stensen havde lige for sidste Gang vendt sit Fædreland Ryggen*), den anatomiske Læreanstalt var lukket og den botaniske Have i Forfald; men til Gengæld stod rigtignok Ole Borch i sin fulde Kraft, holdt Forelæsninger over Botanik, foretog botaniske Ekskursioner med de studerende og foredrog den farmaceutiske Kemi.

1676 blev Ebeling Bakkalavr og rejste dernæst udenlands, som det paa de Tider var Skik og Brug, ja, ligefrem nødvendigt for Studiets Skyld.

Efter 3 Aars Fraværelse kom han tilbage og bosatte sig i Roskilde, hvor han ca. 1680 (Smith & Bladt) skal være bleven Poliater**). Han var imidlertid endnu ikke promoveret og kunde derfor egentlig ikke betragtes som avtoriseret Læge***); han genoprettede dog det forsømte ved 1685 at disputere for

---

*) Tildels paa Grund af et af Rektoren paa Herlufsholm, Johan Brunsmann, i Aaret 1673 udgivet Skrift. (Wad, A. D. Jørgensen).

***) Stadslæge, af πόλις By og ιατρός Læge.

***) I Henhold til Forordningen af 4. Decbr. 1672 var Erhvervelsen af den medicinske Doktorgrad ved Københavns Universitet en Betingelse for, at Landets egne Sønner kunde anses for virkelige Læger med Ret til at praktisere og til at søge offentlige Ansættelser.

Doktorgraden og indgav i Begyndelsen af Aaret 1686 Ansøgning om at maatte blive Provincialmedikus i Sjælland*). Ansøgningen, der er stilet til Marcus Giøe**), er saalydende:

Høyædle ok Velbaarne Herre

Hr. Geheyme Raad Marcus Giøe

Min høygunstige Patron.

Saasom her Høyligen desidereres, ok aff mange Ønskes en *Medicus Provincialis*, der i adskillige paakommende svagheder kand *consuleres*, ok stedse Værr Ved Handen Landet til tjæniste, saaoksaahaffve *inspection* med *officinis****), at de efter muelighed holdes riktige, ok desforuden forekomme adskillige *enormiteter*, som dagligen aff imperitis†) (hvilke folk i nød maa søge) til manges skade ok helbredis forkortelse bliffver begangne. Da effter min Høygunstige *Patrons* gode Behag erbyder jeg hermed min tiæniste til denne *Provinciam* at antage, ok stadig i dend Kiøbstad Næsted at forbliffve, dend Adelige

---

*) En saadan Lægestilling havde næppe eksisteret tidligere; ganske vist benævnes Hans Ebeling, der døde i Roskilde Maj 1665, af sin yngre Søn, Johan E., som *Provincialis Selandiae Machaon* (∴ Læge); men Peder Schwendi E. omtaler Faderen slet og ret som *Practicus Roeschildensis*, og nogen Bestalling for Hans Ebeling som Provincialmedikus findes ikke.

***) Marcus Giøe var Patron for Herlufsholm 1685—98 og Stiftsbefalingsmand over Laaland og Falster 1686—91; men det var Stiftsbefalingsmanden i Sjælland, Otto Krabbe, som havde med Besættelsen af et saadant Embede at gøre, hvorfor Giøe ogsaa henviser Ebelings „Memorial“ til denne.

****) I følgende sjællandske Provinsbyer fandtes paa dette Tidspunkt Apotek: Helsingør, Sorø, Næstved, Roskilde, Køge, Slagelse og Kallundborg.

†) Kvaksalvere i videre Forstand.

Herlufsholms Schole til dis større *commoditet*, saafremdt naagit vist *salarium* enten ved særdeles kongelig Benaadning, eller oksaa Kiøbstædernes ok Herredernes frivillig sammenskud maa forundes; thi uden en Vis Gage er det ved mange *Medicorum* forsøg*) befunden, ingen at kunde *subsistere*, huorforr, om Landet i saa maade skal vorde forsynet, finder jeg ingen nærmere anledning til dets fortsættelse, end**) dersom ingen Kongl. Majest's Benaadning er at erlange, denne *affaire* maa da til førstkommende Landemode for samtlige Prouster proponeres ok saaledes recommanderes, at de med forderligste Vill naagen resolution communicere, hvad en Huer Kiøbstad ok Herridt ærlig vil contribuere, paa det jej derefter kand vide mig at rette, ok synes lettelig foruden naagen Besværing at kunde bringes til Veje 10 eller 20 Rxdlr. aff en Kiøbstad, ok 1 Rxdlr. af en *Proprietario*, Præst ok anden paa Landet residerende fornemme mand, dog merre eller mindre effter proportion ok en Huers egen gode Behag, huorimod jej igen Vil forobliger mig for samme Betaling mundtlig ok skriftlig efter fornødenhed at raadføre dennem, naar de det begiærer ok i *grasserende* smitsomme sygdommer *præservantia* at forskriffue***), dog ike

---

*) Af sjællandske Provinsbyer, hvor der tidligere havde været Læger bosatte (Roskilde, Sorø, Helsingør og sandsynligvis Næstved), havde 1686 kun Sorø en Læge, Laurids Foss, som Aaret forud var bleven Forstander for Skolen og Bestyrer af Godset, men maaske ikke engang gav sig af med Praksis (Ingerslev).

**) Men, ifald.

***) Det var enhver Læges Pligt under Epidemier at give Publikum Anvisning paa Sygdommens Behandling; i København

deri beregnet, naar jeg i en eller anden accidence til nogen Vorder henkaldet, tilmed skal jeg ok selff stedse være beredt paa medicamenter*), naar min Hielp paa de stæder behøffves som**) ingen er at bekomme, ok fremdeles nest guds Hiælp saaledes i mit paatagne Embede anstille mig imod fattige ok rige, at jeg kand bevare en god samvittighed ok nyde dend grace, altid at forbliffue

Min Høygunstige Patron

Eders ydmygste Tiænere

Peder Schwendi Ebeling. D.

Marcus Giøe gav Ansøgningen følgende Paa-tegning:

For min Part vil jeg gerne paa Herlufsholms Vegne kontribuere til Eders Underhold imod Forpligt fra Eders Side at betjene Skolen og Betjenterne deraf dependerende og derhen tilhørende, saa og at bo i Næstved, eller om i vil i Lille Næstved, da jeg i saa Fald dertil vil gøre Anstalt.

Den 16de November 1686 fik Ebeling kongelig Bestalling som „*medicus Provincialis* her i vort Land Sælland“; men nogen Løn fik han ikke, han „skal alle og enhver, saavel den fattige som den rige, udi hvis***) bemeldte hans Embede vedkommer, flittigen og forsvarligen opvarte og betjene imod billig Be-

---

skulde det medicinske Fakultet ladę forfærdige en trykt saadan (Forordn. af 4. Decbr. 1672).

*) Det var ifølge samme Forordning Lægerne forbudt at holde offentligt Apotek og at sælge Medikamenter.

**) Hvor der.

***) Hvad, hvilket.

taling, og som de enhver hannem godvilligen give ville“; endvidere paalægges det ham i alle Maader at rette sig efter „vores den 4de Decbr. 1672 om medicis og Apotekere allernaadigst udgangne Forordning, saa vidt hannem vedkommer“.

Dr. Ebeling kom da til Næstved, hvor vi træffer ham de følgende Aar, og han blev tillige Læge ved Herlufsholm, hvormed han havde Forbindelse paa flere Maader. Hans Moders første Mand, Magister Peder Schwendi i Roskilde, havde gaaet i Skole paa Herlufsholm*), og Moderens Søster var gift med Herlovianeren Iver Eilersen Schøller**). Familien Ebeling var desuden venskabeligt forbunden med Peder Als, den for øvrigt uheldige Forstander paa Herlufsholm, der blev afskediget 1690.

Om Dr. Ebelings Virksomhed ved Herlufsholm ved vi for øvrigt kun, at han var der samtidig med Bartskeereren, Jacob Cortnum, og at han for „sin Opvartning ved Steden efter Skoleherrens Bevilling“ for Aaret 1690—91 fik „omkring 30 Daler“.

Efter 1691 omtales Ebeling hverken i Næstved eller paa Herlufsholm, og han maa omtrent ved denne Tid være taget til København, hvor han praktiserede***) til sin Død, den 31te December 1696.

*) 1638—41.

***) Dimitteret 1638.

****) Embedet som Provincialmedikus i Sjælland var en Tid lang vakant, men besattes derefter med hans Broder, Johan Ebeling, født 1659, Dr. med. 1692, Provincialmedikus i Aarhus Stift September 1693, i Sjælland med Bolig i Køge Juni 1696, begravet „udi sin fædrene Begravelse“ i Roskilde September 1706.

Maj 1708 udnævntes dennes Efterfølger, Dr. Johannes Elias Müller fra Hamburg, som fik Bolig i Sorø. Han døde i Næstved paa en Embedsrejse og blev i Januar 1752 begra-

Den 5te Januar 1697 blev det efter Ansøgning bevilget, at hans Lig maatte føres til Roskilde og der om Aftenen begravnes.

Gift ¹²/₉ 1689 med Abigael Anchersdatter, der var født 1648 og havde været gift 3 Gange tidligere.

Deres Datter, Anna, blev døbt i St. Peders Kirke i Næstved den ²⁵/₉ 1690; blandt Fadderne var Herlufsholms Rektor, Christen Sandro.

---

vet i den derværende St. Mortens Kirke „paa højre Side af Alteret, oven for Alterfoden“.

Medens der altsaa omtrent fra Skolens Stiftelse og til Begyndelsen af det 18de Aarhundrede havde været knyttet Bartskeerere til Herlufsholm og i Slutningen af det 17de Aarhundrede endog en Tid lang havde været ansat en Læge ved Stedet, forløber en stor Del af det 18de Aarhundrede, uden at nogen lægekyndig Person bliver knyttet til Skolen.

Aarsagerne hertil var flere. Efter Dr. Ebelings Bortrejse hengik mere end et halvt Aarhundrede, førend der igen kom Læge til Næstved, og da Dr. Wirth endelig kom der, debuterede han omtrent med at faa en officiel Tilrettevisning og at blive idømt en Mulkt paa 60 Daler*) formedelst Misligheder ved en legal Obduktion**). Bartskeerernes Anseelse sank samtidig med, at deres Antal formindskedes, og deres Stedfortrædere, Baderne og Feltskeererne, havde i alt Fald ikke lange Tidens Hævd paa at udføre almindelig Lægegering. Hertil kom Garnisonsforholdene; de militære Afdelinger i Næstved skiftede indtil 1741

---

*) Halvdelen af denne Sum skulde gennem Biskop Peder Hersleb Tid efter anden uddeles til Underholdning for en jødisk Familie i Næstved ved Navn Meier, som undervistes i den evangeliske Religion. April 1755 blev Familien efter forudgaaet Eksamination døbt i St. Peders Kirke.

***) Juli 1754.

overmaade hyppigt og Feltskærerne med dem; da Byen havde faaet fast Garnison, fik Regimentsfelt-skærerens tillige med Staben Standkvarter andetsteds, og Næstved maatte indtil 1790 lade sig nøje med de ved Eskadronerne ansatte Barbersvende, hvis Kapaciteter vel gennemgaaende svarede til den dem tildelte Rang med Underofficerer. Og hvad Badstuens Indehaver angik, saa var denne til Tider — nominelt fra 1731—39 og reelt fra 1744 — en Kvinde. Altsammen Forhold, der maatte lægge Hindringer i Vejen for en fastere Tilknytning mellem de forhaanden værende Udøvere af Lægegerningen og et Sted som Herlufsholm. Hertil kom endnu som en meget væsentlig, for ikke at sige den allervæsentligste, Grund Stiftelsens yderlig slette økonomiske Forfatning, der endog nødte til at lukke Skolen fra Maj 1729 til Juli 1730.

Paa den anden Side havde Herlufsholm Skole maaske ogsaa en Tid mindre Brug for Lægehjælp. Discipelantallet var kun ringe, og Sygeligheden næppe saa stor, som den tidligere havde været; der indtraf f. Eks. ikke saa lidt færre Dødsfald blandt Beboerne af Herlufsholm Sogn i Aarene 1700—1724 end fra 1676—99.

At man ved enkelte Lejligheder har maattet søge Hjælp, er dog sandsynligt; Høreren, Emmanuel Wichmann*), er vel saaledes næppe gaaet i sin Grav i April 1729 uden noget som helst forudgaaet lægeligt Tilsyn. Men Dødens Engel maatte uden Tvivl have banket paa, førend man besluttede sig til et saadant Skridt. Da Disciplene i Februar 1734 „ere plagede med Frost, Bylder, Fnat og Huller i Ben og Hænder, saa at de fleste**) maa holde ved Sengen“, synes man i alt Fald

*) Dimitteret fra Herlufsholm 1714, begravet i Stedets Kirke.

**) 1731 talte Skolen 10 Disciple og i 1747 endog kun 5.

ikke at have søgt lægekyndig Bistand, ellers vilde Sygdommen vistnok være bleven diagnosticeret som Børnekopper*), der just var erkendte som Dødsårsag under en Epidemi, som havde hjem søgt Næstved i Sommeren 1733**), og Sygeligheden, da ikke udelukkende, være henført til „den slette Mad og Drikke og den store Kuld i Spisestuen“, saaledes som den ogsaa i andre Henseender uheldige Rektor Werring gør det i et Brev til de konstituerede Skoleherrer, Grev Holstein og Biskop Worm.

Først 1762 fik Herlufsholm igen en Læge, nemlig

Dr. Christian Levin Wernecke. Han var født i Rostock, Søn af Lægen Levin Andreas W., gik i sin Fødebys Skole og studerede dernæst ved Gymnasiet i Altona. Sin Løbebane begyndte han som Farmaceut og blev 1744 ansat paa Raadsapoteket i Lübeck. 1753 underkastede han sig farmaceutisk Eksamen i København***) in(!) amplissima facultate Medica coram og var derefter Provisor paa Aarhus Apotek i 2 Aar. Den 15de Juli 1756 immatrikuleredes han som medicinae cultor ved Københavns Universitet og var ansat som „candidatus medicinae“ ved Frederiks Hospital fra den Dag, det modtog sin første Patient, den 31te Marts†) 1757, og til 1761. Den 23de Juli 1760 underkastede han sig examen medicum privatum ††) og disputerede den 11te September

---

*) Kopper (variola).

**) 1742 nævnes Børnekopper første Gang som Dødsårsag i Herlufsholm Sogns Kirkebog.

***) Oprettet ved Forordningen af 4. Decbr. 1672.

†) Stifteren, Frederik den Femtes Fødselsdag.

††) En saadan Eksamen indførtes i Slutningen af Frederik den Fjerdes Regeringstid; en offentlig, medicinsk Eksamen blev

s. A. for den medicinske Doktorgrad, som tildeltes ham ved Hundredaarsfesten for Enevoldsmagtens Indførelse, den 18de Oktober 1760, i hvilken Anledning han holdt en længere latinsk Tale til Majestæten Forherligelse.

Da Embedet som Provincialmedikus i Sjælland var blevet ledigt ved Dr. Wirths Død i September 1760, ansøgte Wernecke herom og ansattes, efter at det var blevet delt, den 27de August 1762 som Landfysikus i Sællands søndre*) Fysikat „med Bolig i Næstved eller det nærmeste deromkring“ og en aarlig Løn af 300 Daler.

Wernecke overtog da sit Embede og blev desuden om end kun for en kort Tid, knyttet til Herlufsholm**) nærmere end nogen anden Læge baade før, og siden har været, idet han ikke blot blev Stiftelsens Læge, men tillige ansattes som Lærer i de nyoprettede Fag Botanik og Fysik.

Han kom til Herlufsholm i December 1762 og fik fri Bolig paa selve Skolen, men ingen Løn og førte egen Husholdning ved Hjælp af et Tyende. Ved hans Undervisning udrettedes efter Melchior næsten intet, og det er vel heller ikke saa mærkeligt, naar man hører, hvad hans Stilling som Fysikus krævede af ham. Han skulde ifølge sin Instruks ikke blot have Overopsynet med Sundhedstilstanden i Fysikater***), særlig naar epidemiske Sygdomme som Kopper, Sprinkler †),

---

indført 1769, en medicinsk Embedseksamen 1788 og den nuværende, lægevidenskabelige Eksamen 1838.

*) Landfysikus i nordre Fysikat havde Bopæl i Holbæk 1762—1891.

**) Holstein var Skoleherre 1732—63.

***) Hele Sydsjælland.

†) Eksantematisk Tyfus.

Skarlagensfeber, Blodgang og anginae inflammatoriae *) optraadte, men skulde desuden føre Tilsyn med Kirurger, Apotekere og Jordemødre, foretage legale Undersøgelser og „efter mueligst Kræfter tildele alle og enhver, som forlangte det, sin Hjælp og Nærværelse, være sig Nat eller Dag, Rig eller Fattig, nærved eller langvejs bort“.

Wernecke boede endnu paa Herlufsholm i April 1764, men maa snart herefter have opgivet sin Lærerstilling og være flyttet til Næstved; han vedblev dog at pleje venskabelig Omgang med Stedets Beboere, stod saaledes i September 1769 Fadder til en af Rektor Bernths Døtre.

Hvad hans Stilling som Skolens Læge angaar, saa har han efter sin Bortflytning ikke staaet i noget nærmere Forhold til Herlufsholm end til den øvrige Del af Fysikatet. Der opføres vel „Doktorgage“ i Herlufsholms Regnskaber**), og denne udredes saavel af Hovedgaarden og Bøndergodset som af Stiftelsens Embedsmænd; men den indbetaltes til Amtstuerne, hvor Wernecke saa igen hæver den ham af Staten tilsikrede aarlige Løn, for hvilken han som Fysikus var forpligtet til, uden anden Godtgørelse end „fri Befordring og frit Ophold, uvægerligt at komme til enhver“ og deriblandt til Herlufsholms Disciple eller øvrige Beboere.

Wernecke var ugift og havde en Tid sin yngre Søster i Huset hos sig. Han døde i Næstved Natten mellem den 22de og 23de November 1775 og blev begravet paa St. Peders Kirkegaard.

---

*) Sygdomsbegrebet Difteritis blev først 1826 indført i Patologien af den franske Læge, Bretonneau.

**) Fra 1763.

Werneckes nærmeste Efterfølgere som Fysikus, Mangor (1776—83) og Lafont (1783—86), blev ikke knyttede til Herlufsholm; men Skolen hørte ind under Omraadet for deres Virksomhed lige saa vel, som den gjorde det i Werneckes Tid, og de har derfor uden Tvivl udøvet Lægegerning paa Stedet, naar man forlangte det af dem.

Da der ved Reskript af 1788 blev oprettet et nyt Embede, som Distriktskirurg*), i Næstved, fik Fysikus ikke længere den udstrakte Forpligtelse til at yde Befolkningen personlig Lægehjælp, som han tidligere havde haft; al Fattigpraksis skulde herefter besørges af Distriktskirurgen; men de bedre stillede maatte i Sygdomstilfælde betale Lægehonorar, og Herlufsholm gjorde ingen Undtagelse i saa Henseende. Da tilmed Regimentsfeltskæreren ved det sjællandske Rytterregiment fra Maj 1790 fik Bopæl i Næstved, opstod der mellem Indehaverne af de derværende Lægeembeder**) en Kappestrid, som ogsaa har efterladt sig Spor i Herlufsholms Røgnskaber, og snart efter ansattes en fast lønnet Læge ved Skolen, nemlig

Dr. Amund Richard Holtermann. Han var født i Norge 1756, Søn af en Købmand, blev Student fra Helsingør 1776, tog kirurgisk Eksamen ved Amfiteatret***), 1780 og var derpaa i 2 Aar Oberchirurgus paa Flaaden. 1785 underkastede han sig

---

*) Det nuværende Distriktslæge.

**) Fra 1790—92 var Embederne om Distriktskirurg og Regimentsfeltskæreren dog forenede hos samme Person, nemlig J. R. Struckmann, som døde i Næstved 1794.

***) Theatrum anatomico-chirurgicum, Kirurgernes Højskole, bestod fra 1736—85 og afløstes af Academia chirurgorum regia, som 1842 indlemmedes i Universitetet.

examen medicum publicum ved Universitetet og af-
lagde Prøve i Gjordemodervidenskaben*).

Han beskikkedes dernæst til Fysikus paa Molde, Romsdals Amt, i Norge, men tiltraadtè ikke Pladsen, da Fysikus Lafont i Næstved paa Grund af Svagelighed tilbød at trække sig tilbage til Fordel for Holtermann. Den 23de Juni 1786 udnævntes Licentiatus**) medicinae Holtermann til Landfysikus i Næstved, og den 5te Avgust s. A. disputerede han for Doktorgraden.

Holtermann boede herefter i Næstved, Brofjerdings, Store Brogade 181, hvor senere den Withusen'ske Gaard rejste sig, og hvor en lille Holm mellem den tilhørende Have og Aaen i lange Tider benævntes „Doktorholmen“.

---

*) Efter 1761 skulde Enhver, der søgte Beskikkelse som Landfysikus m. m., præstere Attest for at have Indsigt i Fødselslæren.

**) Holtermann havde dog ikke taget Licentiatgraden ved Universitetet. Det medicinske Fakultet havde vel indtil 1788 en saadan Grad; men saavidt vides har ingen Læge her i Landet disputeret pro licentia, førend Graden igen blev indført (1808—54). Derimod var det efterhaanden blevet Sædvane at betegne akademiske Borgere, der havde underkastet sig medicinsk Eksamen, som Licentiati medicinae ∴ de betragtedes som havende licentia practicandi, selv om de ikke havde disputeret for Doktorgraden, der lige til 1788 officielt vedblev at være Betingelsen herfor.

Betegnelsen Licentiatus anvendtes for øvrigt ikke blot paa medicinske Kandidater, men ogsaa paa Barberer, der havde underkastet sig Eksamen ved den kirurgiske Højskole (L. chirurgiae & medicinae).

Naar derfor Udøvere af Lægegerning dengang benævntes „Licentiati“, havde det lige saa lidt med en Universitetsgrad at gøre, som den enhver Læge tildelte Titel af „Doktor“ har det nutildags.

Fra 1789 træffer vi Holtermanns Navn i Herlufsholms Regnskaber; men først i Maj 1791 blev han fast ansat ved Skolen og modtog „for Opvartning i Sygdomstilfælde og Tilsyn med Herlufsholms Skoles Discipler“ et aarligt Honorar af 50 Daler, der 1821 forhøjedes til 100 Daler*).

Skønt Holtermann altsaa var antaget til at være Læge for Disciplene, kunde det dog hænde, at en anden Udøver af Lægegerning fik Indpas paa Skolen. Da saaledes Oberst Schmidts Søn**) fra Næstved engang var syg, blev han behandlet af Regimentskirurgen, og Gehejmeraad Brandt***) giver ikke blot dette sin Tilslutning, men udtaler endog i et Brev til Forvalter Clausen paa Herlufsholm, at saadant „stedse bør iagttages med officier Børnene af Regimentet“.

Holtermanns Stilling ved Herlufsholm blev dog efterhaanden fastere og fastere; men han omfattede sikkert ogsaa sin Gerning paa Stedet og dettes Beboere med varm Interesse. Han blev ikke blot raadspurgt i Sygdomstilfælde, men fik som „Skolelæge“ Lejlighed til at ytre sig om hygiejniske Spørgsmaal, først og fremmest om Gymnastikken.

Det var Nachtegall, der gav Stødet til, at ordnet Gymnastikundervisning 1799 begyndte at indføres i København, og allerede Aaret efter udtaler Holtermann sig ifølge Brandts Opfordring om Gymnastikken ved Herlufsholm Skole; men navnlig fremkom han i Februar 1802 med et længere Indlæg, hvori han tager Ordet for, at „Disciplene nu og altid maa alle uden Undtagelse metodisk oplæres og undervises i alle an-

---

*) 1788 talte Skolen 24, 1799 30 og 1821 58 Disciple.

**) Dimitteret 1803.

***) Skoleherre 1788—1805.

vendelige og nyttige Legemsøvelser, og at dette her-
 efter maa udgøre en Del af Skoleopdragelsen“. For-
 holdene førte med sig, at dette først blev Tilfældet
 1810*), men Herlufsholm blev dog ifølge Leth Num-
 mer Et blandt Latinskolerne uden for København, hvor
 Gymnastikundervisning indførtes**).

Angaaende Vaccinationen haves derimod ingen
 særlige Oplysninger for Herlufsholms Vedkommende
 i Holtermanns Tid. Det var 1796, at Jenner foretog
 sin første Vaccination i England, 1801, at Winsløw fulgte
 hans Eksempel her i Landet, og 1810, at der indførtes
 tvungen Vaccination i Danmark. I Sydsjælland havde,
 ifølge en Fysikats-Beretning fra Holtermann i Aaret
 1804, Vaccinationen god Fremgang; men først 1829
 anføres det i Bekendtgørelser om Optagelse af nye
 Disciple paa Herlufsholm, at de skulde præstere Vac-
 cinationsattester***).

Holtermann, der 1816 havde faaet Titel af Ju-
 stitsraad, var Læge ved Skolen til sin Død, den 31te
 December 1824, og blev begravet paa Herlufsholms
 Kirkegaard, hvor en Ligsten med Inskription pryder
 Graven.

Gift 1788 med Sophie Hedvig Gjede, født 1764,
 død 1832.

Deres Søn, Hans Holtermann, blev dimitteret fra
 Herlufsholm 1805.

---

*) Kaas var Direktør for Herlufsholm 1805—27 og efterfulgtes
 af Stemann.

***) Nachtegall var paa Herlufsholm i Juli 1828 for „at se Di-
 sciplene manøvrere“ og udtalte sig meget rosende angaaende
 „Gymnastikkens Fremvækst og fortrinlige Tilstand i Herlufs-
 holms lærde Skole“.

****) 1811—22 optraadte Kopper slet ikke her i Landet.

Med Holtermann inaugureredes en ny Tid for Herlufsholm, idet Skolen herefter til Stadighed har haft Læge. Følgende Mænd har senere været fast ansatte i denne Stilling:

Regimentskirurg Starinsky	1825—40
Landfysikus, Dr. Høegh-Guldberg	1840—69
Landfysikus, Dr. Knudsen	1869—85
Sygehuslæge Maag	1886.

Ved
Afløringen af Mindesmærket
over
Overlærer Kielsen

paa Herlufsholms Kirkegaard den 31te
Oktober 1901.

Tale af Professor Otto Jensen.

Om Menneskene tie, da skulle Stenene tale, siger et gammelt Ord, og dette Ord kan anvendes under mange Forhold og paa mange Maader, ikke mindst hvad angaar de afdøde — thi lad en Mand have været nok saa dygtig og udrettet nok saa meget, hører han ikke til de faa, hvis Navne blive indskrevne i Historiens Aarbøger, eller hvis u dødelige Værker blive Folkenes Ejendom, da vil der blive stille om hans Navn og hans Gerning, naar den Slægt er borte, i hvilken han virkede. Men da staar Mindesmærket der, Stenen taler, og det er vort Ønske, som have rejst denne Mindestøtte over vor gamle Lærer og Ven, Sigurd Thorvald Kielsen, at den maa bevare hans Navn i taknemlig Ihukommelse henede, hvor han gjorde sin Manddoms Gerning dygtigt og trofast, saa længe Kræfterne sloge til, paa det Sted, han elskede saa højt. Jeg er glad ved, at det er faldet i min Lod at skulle tale ved denne Lejlighed, og jeg har ogsaa en vis Ret dertil, da jeg er hans ældste her til Stede værende Discipel og Ven. Vi kom hened samtidig efter Sommerferien 1851, han som Adjunkt, jeg som Discipel, og vort Venskab varede til det sidste.

Kielsen var en Karakter, en udpræget Karakter, en Mand af een Støbning med faste Grundsætninger,

dem, han fulgte uvægerligt, enten det gik over Bjærg eller Dale. Hans pædagogiske Overbevisning var, denne, at en Skole hviler paa Autoritet og Respekt, Disciplinen haandhævede han med ubøjelig Streng-
 hed, undertiden vel ogsaa lidt haardt; men en retfærdig Mand var han, der ikke lod sig lede af Gunst eller Personsanseelse, ej heller havde Menneskefrygt. Han var en ensidig Mand; de klassiske Studier vare for ham α og ω , det eneste sande Grundlag for Dannelsen; men netop denne Ensidighed gjorde ham til den dygtige Mand, han var. Han var en Skolemand af den gamle Type; de moderne pædagogiske Ideer vare ham en Vederstyggelighed; f. Eks. om at det gælder om at vække Disciplenes Lyst og Interesse, kunde der hos ham ikke være Tale, kun om at lære dem Respekt for Arbejdet og at gøre deres Pligt. Engang, dette kom paa Tale mellem os, sagde han med stor Energi: „Jeg er ikke kaldet til at gøre mig behagelig i Timerne for Disciplene, det mangler jeg ogsaa Evne til, eller at spille Tiden med uvedkommende Snak; jeg skal lære dem mine foreskrevne pensa, og det gør jeg.“

Det kan ikke være andet, end at hernede paa Herlufsholm vil der mellem Disciplene gaa mange Fortællinger om Kielsen, sære Frasagn, halvt mythiske; det kan være, at der i disse Fortællinger mest berettes om hans Streng-
 hed — vi, som have været hans Disciple og ere blevne hans Venner, ville nødigt have, at et saadant Billede af vor gamle Lærer skulde leve hernede, muligen endog Billedet af ham som en gammeldags Skoletyran; jeg skal derfor fremhæve nogle andre Træk, som ville lægge lysere Toner ind i Billedet.

Saa han en lille Gut, der var lidt modfalden, havde han altid et venligt Ord for ham; var der nogen

Forlystelse i Næstved, vi fik Lov til at deltage i, og han havde Anelse om, at det var smaat med Finanserne, afholdt han Krigsomkostningerne. Der var et vist lunt Humor over ham, og han kunde anvende sine latinske Sentenser saaledes, at man huskede det. Gæstfri og venlig var han mod os, naar vi besøgte ham, glad ved, at man bevarede ham i taknemlig Erindring. En opofrende og kærlig og trofast Søn og Broder var han, og endelig vidner jo hans Testamente om den store Kærlighed, han nærrede til Herlufsholm, hvor han ogsaa efter sit eget Ønske fandt sit sidste Hvilested. Saadanne Træk maa ikke glemmes, om vi ville have det rette Indtryk af vor gamle Lærer. Saa skal da Stenen minde om ham som den myndige, pligt-opfyldende Lærer, men ogsaa om ham som Manden med det milde, venlige Sind og den aabne Haand, om ham som den trofaste Ven.

(Efter at Dækket var faldet, vendte Taleren sig til Hs. Ekscellence Forstanderen.)

Deres Ekscellence! Vi takke Dem, fordi De har givet Deres Samtykke til, at dette Mindesmærke rejses hernede, og fordi det vil blive fredet her! Maatte det bringe Deres Ekscellence Vidnesbyrd ikke alene om vor Taknemlighed mod vor gamle Lærer, men ogsaa om vor Taknemlighed mod Herlufsholm, vort skønne Fosterhjem, for alt det gode, der her er blevet os til Del.

Og naar I, som daglig færdes hernede, I ældre og yngre, komme forbi denne Grav, maa denne Sten da tale til eder om en Mand, der fyldte sin Plads og ved Ord og Gerning manede til ikke at spørge om Lyst eller Ulyst, men til at gøre sin Pligt der, hvor man bliver sat. Og for os, som have været hans Disciple, skal den fæstne og bevare hans Minde i

taknemlig Ihukommelse; maatte det for os alle blive Sandhed: „En retfærdig Mands Ihukommelse er til Velsignelse“.

Han hvile i Fred til den store Opstandelsesmorgen!

Efterretninger
om
Herlufsholm Skole og Opdragelsesanstalt
fra Juni 1901 til Juni 1902.

Eksaminer.

Den skriftlige Prøve for Dimittenderne og fjerde Klasse afholdtes, som forordnet, i Dagene fra den 10. til den 15. Juni over de Opgaver, som Ministeriet havde udsendt. Den mundtlige Del af Aarsprøven afholdtes fra den 18. Juni til den 9. Juli, af fjerde Klasses Hovedeksamen fra den 19. Juni til den 11. Juli.

Meddommere ved Afgangsprøven, beskikkede af Ministeriet, var: Undervisningsinspektionens Formand, Professor, Dr. *Gertz* (Latin og Græsk), Professor, Dr. *Erslev* (Historie), Skolebestyrer, Professor *Krüger* (Matematik og Naturlære), Docent, Dr. Ad. *Hansen* (Engelsk), Overlærer *Mikkelsen* (Dansk og Oldnordisk) og Sproglærer *C. Michelsen* (Fransk). Ved fjerde Klasses Hovedeksamen deltog i Bedømmelsen: Professor *Gertz* (Latin), Professor *Krüger* (Matematik), Overlærer *Kaper* (Tysk), Professor, Dr. *Warming* (Naturhistorie), Overlærer *Mikkelsen* (Dansk Stil) og Professor *Grønlund* (Geografi).

Til Afgangsprøven indstillede sig 9 Disciple, 6 af den sproglig-historiske og 3 af den matematisk-naturvidenskabelige Retning. Fjerde Klasses Hovedeksamen bestodes af 17 (af 19) Disciple.

Navnene og de særlige Fagkarakterer ses af omstaaende Lister.

Afgangseksamen.

Den sproglig-historiske Afdeling.	Dansk Stil I.	Dansk Stil II.	Mundtl. Dansk og Oldnord.	Fransk.	Engelsk.	Historie.	Latin (skriftlig).	Latin (mundtlig det læste).	Latin (mundtlig, ikke læst).	Græsk.	Naturlære.	Points.	Hoved- karakter.	
<i>Ove Frederik Ingerslev</i>	mg.	mg.	mg.	mg. †	mg.	mg. +	mg. †	mg. +	mg.	mg.	mg. †	96	Første.	
<i>Johannes Kristensen</i>	mg.	mg. †	mg. †	mg.	mg. †	mg. +	mg. †	mg. †	mg.	mg.	mg.	95	Første.	
<i>Kai Paludan-Müller</i>	mg. +	mg.	mg. +	mg. †	mg. +	ug.	mg. +	mg. †	mg.	mg. †	tg. +	93	Første.	
<i>Knud la Cour Andersen</i>	mg. †	mg. †	mg. †	mg. †	mg.	mg. †	mg. †	mg. †	mg. +	mg. †	mg. †	88	Første.	
<i>Gustav Wiggers Kiær</i>	g. +	mg. †	mg. +	mg. †	mg. †	mg. †	g. †	mg.	mg.	g. †	ug. †	88	Første.	
<i>Erik Herman Permin</i>	mg. †	mg. †	g.	g.	g. +	ug. †	mg. †	mg. †	mg.	g. +	mg. †	86	Første.	
Den matematisk-naturviden- skabelige Afdeling.	Dansk Stil I.	Dansk Stil II.	Mundtl. Dansk og Oldnord.	Fransk.	Engelsk.	Historie.	Aritmetik (skriftlig).	Aritmetik (mundtlig).	Geometri (skriftlig).	Geometri (mundtlig).	Mekanisk Fysik m. Optik.	Kem. Fys. m. Astron. o. Meteor.	Points.	Hoved- karakter.
<i>Carl Pontoppidan</i>	g. +	mg. †	ug. †	g. +	g. +	mg. †	mg. +	ug.	mg. +	ug.	mg. †	mg.	95	Første.
<i>Arild Munkebo</i>	mg.	mg. †	mg.	g. +	mg.	g. †	mg. †	g. †	g. †	mg.	mg. †	ug. †	87	Første.
<i>Axel Maag</i>	g.	g. †	mg. †	g.	mg. †	g. +	g. †	g. †	g. †	g. +	mg. †	mg.	61	Tredie.

Fjerde Klases Hovedeksamen.

	Dansk, skriftlig Prøve.	Fransk.	Tysk.	Latin (regnes dobbel).	Græsk.	Historie.	Geografi.	Natur- historie.	Aritmetik.	Geometri.	Naturlære.	Points	
												i alt	i Afslut- nings- fagene.
<i>Holger Halling Aagaard Dorph</i> . . .	ug ÷	mg.	ug ÷	mg +	mg ÷	ug ÷	mg ÷	mg +	mg +	ug ÷	—	79 ² / ₃	361 ³ / ₃
<i>Niels Møller</i>	ug ÷	ug ÷	mg +	sg.	mg ÷	ug ÷	ug.	mg +	ug.	ug.	—	78	38 ² / ₃
<i>Jon Viggo Loft</i>	mg +	mg.	ug ÷	mg ÷	ug ÷	mg ÷	ug ÷	mg ÷	mg +	ug ÷	—	77 ² / ₃	36 ² / ₃
<i>Carl Adolf Plesner</i>	mg.	mg +	ug ÷	mg ÷	mg +	mg +	mg ÷	mg ÷	mg ÷	mg +	—	75 ² / ₃	34
<i>Poul Wilde</i>	mg ÷	mg.	mg.	mg ÷	—	mg.	mg.	mg ÷	g +	mg +	ug ÷	74	33
<i>Edvard Helge Petersen</i>	g.	mg.	mg.	g +	—	mg +	mg ÷	ug ÷	g.	ug ÷	ug.	72 ¹ / ₃	32 ¹ / ₃
<i>Gustav Blom Mackeprang</i>	mg +	mg.	mg ÷	sg +	—	ug ÷	ug ÷	mg ÷	g ÷	g ÷	g +	66 ² / ₃	31 ² / ₃
<i>Ernst Moltke</i>	mg ÷	mg +	mg +	tg +	mg ÷	mg +	mg.	ug ÷	mg ÷	g.	—	65 ¹ / ₃	33 ¹ / ₃
<i>Theodor Johan Knuhtsen</i>	mg.	mg ÷	g +	sg +	sg +	mg ÷	g.	g ÷	g +	mg ÷	—	63	26 ¹ / ₃
<i>Villars Knudsen Lunn</i>	mg.	mg ÷	g.	tg.	—	mg +	ug.	mg ÷	g ÷	mg +	ug ÷	60 ² / ₃	21 ¹ / ₃
<i>Hans Christian Tauson</i>	mg ÷	g +	mg ÷	tg.	—	mg.	mg.	mg.	g +	g +	ug.	60 ² / ₃	22 ¹ / ₃
<i>Eiler Carstens</i>	g +	g +	mg ÷	tg.	—	ug ÷	mg.	mg ÷	g.	mg.	g +	58 ¹ / ₃	21 ² / ₃
<i>Poul Victor Meisner</i>	g +	g +	g +	tg.	—	mg +	mg +	ug ÷	tg.	mg +	mg +	57	22 ² / ₃
<i>Ove Gøtzsche</i>	mg.	mg ÷	sg +	sg ÷	—	g +	g.	g +	tg.	g.	mg.	55 ² / ₃	23 ² / ₃
<i>Holger Keiser Nielsen</i>	mg ÷	mg ÷	mg.	tg.	g ÷	mg.	mg +	g +	g.	g.	—	54	28 ² / ₃
<i>Frederik Jansen Pontoppidan</i>	g +	mg ÷	sg +	tg +	—	g.	mg +	tg +	tg +	mg.	sg ÷	50	20
<i>Carl René la Cour Andersen</i>	mg ÷	mg +	g.	sg +	mg +	g.	g +	tg ÷	tg ÷	g ÷	—	48 ¹ / ₃	11

Til Tillægsprøve i Fransk indstillede sig en Privatist, som ikke bestod Prøven.

Skolens Aarsprøve afholdtes i Dagene fra den 24. til den 26. Juni (skriftlig Prøve) og fra den 1. til den 11. Juli (mundtlig Prøve). Efter Aarsprøvens Slutning opflyttedes fra V Klasse 15 af 17 Disciple, fra IV Klasse 13 af 19, fra III 15 af 16, fra II 14 af 18, fra I 14 af 19 og fra Forberedelsesklassen 2 af 4 Disciple.

En Halvaarsprøve afholdtes for VI Klasses Vedkommende i December som en fuldstændig Prøve, ordnet som Afgangsprøven.

Lærerpersonalet.

Under 1. August 1901 meddeltes der konstitueret Adjunkt *I. Thomsen* fast Ansættelse.

Under 1. Februar 1902 meddeltes der Skrive- og Tegnælærer *R. Bertelsen* efter hans derom indgivne Ansøgning Afsked fra Skoleaarets Udgang at regne.

Under 5. Februar 1902 konstitueredes cand. mag. *J. P. Jacobsen* som Adjunkt fra 19. August at regne.

Cand. theol. & mag. *Janus Nielsen* har været ansat som Vikar i Stedet for Adjunkt *Raaschou-Nielsen*, der har haft Orlov i hele Skoleaaret.

Den ugentlige Inspektion har været fordelt mellem Adjunkterne *Bruun, Hansen, Hammershaimb, Götzsche* og *Thomsen*. Adjunkt *Thomsen* har haft Tilsyn med den øverste, Adjunkt *Götzsche* med den mellemste og cand. *Nielsen* med den nederste Sovesal.

Disciplene.

Ved Udgivelsen af forrige Aars Indbydelsesskrift talte Skolen 105 Disciple, deraf 2 skolesøgende. Af dette Antal afgik 9 som Studenter (se den foranstaaende Liste), og 12 andre Disciple udgik af Skolen umiddelbart før Eksamen eller ved Skoleaarets Slutning, nemlig af V Klasse *J. V. C. Hansen*, af IV Klasse *F. J. Pontoppidan*, *P. H. R. B. Gad*, *G. Wolff-Sneedorff* og *O. Gøtzsche*, af II Klasse *S. V. Bartholdy*, af I Klasse *N. E. L. H. G. Wedel* og *T. A. M. Høy*, og af Forberedelsesklassen *C. C. C. Lerche*, *C. C. Kyhné*, *H. Beck* og *C. F. Kisbye*.

Ved Optagelsesprøven kom 27 ny Disciple til, 2 i II Klasse, 16 i I Klasse og 9 i Forberedelsesklassen. Skolen begyndte altsaa det ny Skoleaar med 111 Disciple.

I Aarets Løb er udgaaet *C. Vorbeck* af III Klasse. Skolen tæller i Maj Maaned 110 Disciple, deraf 2 skolesøgende.

I den følgende Fortegnelse er Disciplene af VI Klasse ordnede efter Udfaldet af Halvaarsprøven, af V Klasse efter Bogstavorden, af de øvrige Klasser efter Gennemsnitsnumret i Aarets Løb. Faderens Stilling og Hjemsted er angivet i Parentes. De nyoptagne Disciple er betegnede med *. De skolesøgende Disciples Numre er satte i firkantet Parentes. (m) betegner Disciplene af den matematisk-naturvidenskabelige Retning.

VI Klasse.

1. Poul F. Helms (Sognepræst H., Faaborg), f. 7. August 1884.
2. Frank A. Wilde (Amtsforvalter W., Randers), f. 13. Juni 1884.

3. Vagn Ingerslev (Læge I., Lerbæk, Askeby), f. 23. Marts 1885 (m).
4. Harald Møller (Sygehuslæge M., Dronninglund), f. 23. December 1884 (m).
5. Oluf Permin (Godsforvalter P., Christiansdal, Haslev), f. 30. Juni 1885.
6. Holger K. Paludan-Müller (Godsforvalter P.-M., Gyldenholm, Slagelse), f. 3. Juni 1884 (m).
7. Knud E. Petersen (Grosserer P., København), f. 18. Maj 1883 (m).
8. Johan Peter E. Thestrup (afd. Sognepræst T.), f. 16. September 1882.
9. Frits Paludan-Müller (Sognepræst P.-M., Snese, Præstø), f. 8. September 1884 (m).
10. Ivar B. Eliassen (Læge E., Hjørring), f. 9. Juni 1884.
11. Axel Hansen (Læge H., Riserup, N. Alslev), f. 10. December 1883 (m).
12. Knud W. Lunn (Godsejer L., Knabstrup), f. 24. Marts 1884 (m).
13. Povel G. U. Buch (Skovrider B., Knuthenborg, Maribo), f. 24. Maj 1884 (m).
14. S. A. Josias C. Bille (Kammerherre B., København), f. 1. Oktober 1882 (m).
15. Sigurd T.H. Hildebrandt (Overlæge H., Fredericia), f. 15. Juli 1884 (m).

V Klasse.

1. Eiler Carstens (afd. Ritmester C.), f. 21. Juni 1884 (m).
2. Holger H. A. Dorph (Sognepræst D., Førslev, Fuglebjerg), f. 15. December 1884.
3. Theodor J. Knuhtsen (Sognepræst K., Terslev, Haslev), f. 28. April 1884.

4. J. Viggo Loft (Kordegner L., Horsens), f. 2. Maj 1885.
5. Villars K. Lunn (Landstingsmand, Ingeniør L., Aggersvold, Jyderup), f. 27. August 1884 (m).
6. Gustav B. Mackeprang (Forpagter M., Borgeskov, Nyborg), f. 19. Maj 1885 (m).
7. Poul V. Meisner (Købmand M., Vordingborg), f. 2. Juli 1885 (m).
8. Ernst Moltke (Hofjægermester, Greve M., Nørager, Ruds-Vedby), f. 16. Oktober 1885.
9. Niels Møller (Sognepræst M., Slagelse), f. 28. Juni 1885.
- [10]. E. Helge Petersen (Overlærer P., Herlufsholm), f. 3. April 1886 (m).
11. Carl A. Plesner (Forpagter P., Knuthenlund, Søllested), f. 31. December 1884.
12. Frits Schousboe (Sognepræst S., Landet, Taasinge), f. 21. April 1885.
13. H. Christian Tauson (Sognepræst T., Sværdborg, Lundby), f. 21. Februar 1885 (m).
14. Poul Wilde (Broder til Nr. 2 i VI Kl.), f. 2. Februar 1886 (m).

IV Klasse.

1. Knud P. A. H. Andersen (Sognepræst A., Sundby, N. Alslev), f. 13. April 1886.
2. Svend Ewaldsen (Sognepræst E., Købelev, Nakskov), f. 24. Maj 1887.
3. Poul P. P. Dorph (Kammerjunker, Ritmester D., Næstved), f. 31. Maj 1886 (m).
4. Ernst Hartvig (Maler H., København), f. 1. Marts 1886 (m).
5. Einar Hansen (Etatsraad H., Mullerup, Gudme), f. 10. December 1886 (m).

6. Carl R. la Cour Andersen (afd. Læge A.), f. 17. Marts 1885.
7. Herman Heramb (Læge H., Nakskov), f. 1. November 1885.
8. Arne Lindholm (Kæmner L., Stubbekøbing), f. 24. Februar 1886 (m).
9. Knud G. Kring (Sognepræst K., Sørbymagle, Slagelse), f. 7. April 1886 (m).
10. Holger Keiser Nielsen (Sognepræst N., Taagerup, Rødby), f. 8. December 1885.
11. N. August G. Tuxen (afd. Forpagter T.), f. 11. Juli 1886.
12. Svend E. Hoffmeyer (Apteker H., Grenaa), f. 25. Februar 1886 (m).
13. Hans J. Jepsen (Gaardejer J. Jejsing, Tønder), f. 11. Januar 1885 (m).
14. August V. de F. Thomsen (Borgmester T., Hjørring), f. 13. December 1884.
15. Lauritz Ritzau (Direktør R., København), f. 18. Januar 1885 (m).
16. Knud Ohrt (Sognepræst O., Voer, Ørsted), f. 21. Juni 1886.
17. Eduard A. Reventlow (Greve R., Rudbjerggaard, Nakskov), f. 29. August 1886.

III Klasse.

1. M. Ludvig V. M. Carstens (Købmand C., Svendborg), f. 10. Marts 1887.
2. Holger J. J. E. Brøndsted (Sognepræst B., Tryggevlev, Humble), f. 4. Februar 1889.
3. O. Ejler Holm (Proprietær H., Eskjær, Tolne), f. 7. August 1887.
4. Hartvig P. C. Fabricius (Forpagter F., Nysø, Præstø), f. 17. September 1887.

5. Aage C. E. Faye (Fabrikbestyrer F., Nakskov), f. 26. Oktober 1887.
6. Vilhelm Schousboe (Broder til Nr. 12 i V Kl.), f. 23. Februar 1887.
- [7]. Theodor J. Lind (Godsforvalter L., Herlufsholm), f. 3. Marts 1887 (m).
8. Holger A. Schaumburg Müller (Forpagter Sch. M., Juellinge, Karise), f. 20. April 1886 (m).
9. August J. T. Sonne (Forpagter S., Knuthenborg, Maribo), f. 5. August 1887.
10. Hakon Fogh (Læge F., Vordingborg), f. 27. Juli 1887 (m).
11. Elith L. Kruse (Kaptajn K., København), f. 13. Oktober 1886 (m).
12. Aage Moltke (Broder til Nr. 8 i V Kl.), f. 25. November 1886 (m).
13. Thorkil Møller (Broder til Nr. 4 i VI Kl.), f. 29. April 1887 (m).
14. Erik G. V. Drechsel (Havnekaptajn D., København), f. 13. August 1886.

II Klasse.

1. Stig Bang (Sorenskriver B., Thorshavn), f. 17. Juni 1888.
2. Asger Kring (Broder til Nr. 9 i IV Kl.), f. 9. Februar 1888.
3. Robert Brooke (Ingeniør B., Svendborg), f. 28. November 1887.
4. Kaj H. Baagøe (fhv. Apoteker B., Næstved), f. 5. Maj 1888.
- 5*. Hans Peter F. Rønne (Sognepræst R., Vaalse, N. Alslev), f. 18. Marts 1889.
6. Axel V. Olsen (Distriktslæge O., Saltum, Aabybro), f. 31. August 1887.

- 7*. Johannes Jensen (Sognepræst J., Storrिंग, Galten), f. 29. Juni 1887.
8. H. P. Lauritz Biørn (fhv. Købmand B., Vordingborg), f. 31. Marts 1887.
9. Henry G. C. J. Sonne (Broder til Nr. 9 i III Kl.), f. 21. September 1888.
10. Flemming C. E. Gasmann (Godsejer G., Fladsaagaard, Næstved), f. 11. Oktober 1888.
11. Johannes Prip (Sognepræst P., Ourø, Holbæk), f. 16. Marts 1888.
12. Oluf F. Munck (afd. Grosserer M.), f. 14. Oktober 1886.
13. Otto C. F. Reventlow (Broder til Nr. 17 i IV Kl.), f. 14. December 1887.
14. Otto C. H. Boserup (Læge B., Haslev), f. 18. Juli 1888.
15. Axel Permin (Broder til Nr. 5 i VI Kl.), f. 1. November 1887.
16. Gregor Hansen (Grosserer H., Hamborg), f. 2. August 1888.
17. Otto Weber (Provst W., Haslev), f. 19. November 1888.
18. John O. S. Nielsen (Stedfader Premierløjtnant Thomsen, København), f. 15. Februar 1889.
19. Ludvig C. Dyrhund (afd. Overretssagfører D.), f. 30. December 1888.

I Klasse.

- 1*. Svend Schaumburg Müller (Broder til Nr. 8 i III Kl.), f. 4. April 1889.
2. Aage Halk (Overlæge, Dr. med. H., København), f. 13. Maj 1888.
3. Frederik Tutein (Proprietær T., Ørsholt, Kvistgaard), f. 9. Maj 1888.

4. Niels V. Dorph (Broder til Nr. 3 i IV Kl.), f. 8. Juli 1889.
- 5*. Axel Vøhtz (Direktør V., Hellerup), f. 17. November 1889.
6. Knud Wolff-Sneedorff (Hofjægermester W.-S., Grevensvænge, Næstved), f. 8. Februar 1888.
- 7*. Eduard C. G. Nyeberg (Sognepræst N., Stenmagle, Sorø), født 17. December 1889.
- 8*. Gustav J. F. Johansen (Postekspeditør J., Rude, f. 24. August 1889.
- 9*. Poul Carøe (Sognepræst C., Magleby, Skelskør), f. 15. September 1889.
- 10*. Lauritz O. Schmiegelow (Professor, Dr. med. S., København), f. 18. September 1889.
- 11*. Lauge Olsen (Provst O., Lyngø, Sorø), f. 11. Juni 1889.
12. Povl A. Smidth (afd. Sognepræst S.), f. 22. Februar 1888.
- 13*. Birger V. Andersen (Forpagter A., Ottestrup, Ringsted), f. 24. April 1889.
- 14*. Ernst C. F. Wilhelmsen (Forretningsbestyrer W., Stege), f. 21. November 1889.
- 15*. A. Frederik Lassen (Godsejer L., København), f. 13. November 1889.
- 16*. M. Georges Ipsen (afd. Professor I.), f. 19. September 1889.
17. Hjalmar Ringberg (Godsforvalter R., Beldringe, Præstø), f. 19. Oktober 1889.
- 18*. Christen F. Mortensen (Forstander M., Flakkebjerg), f. 23. December 1888.
- 19*. Frits G. H. C. Bencard (Godsejer B., Fodbygaard, Næstved), f. 8. September 1889.
- 20*. Christian Blom (Sognepræst B., Dalby, Tureby), f. 3. Juli 1889.

- 21*. Svend Keiser Nielsen (Broder til Nr. 10 i IV Kl.), f. 9. Juli 1889.
- 22*. Holger G. Hansen (Apoteker H., Nyborg), f. 11. August 1889.

Forberedelsesklassen.

- 1*. Otto J. C. Brandt (Købmand B., Nyborg), f. 12. Maj 1890.
- 2*. Einar C. Jørgensen (Købmand J., Svendborg), f. 1. Januar 1891.
- 3*. F. H. Erik Boysen (Proprietær B., Eliselund, Hjarup), f. 22. Januar 1890.
- 4*. Herluf J. Balle (Læge B., Aarup), f. 16. Oktober 1889.
- 5*. Johan P. Jensen (Forpagter J., Saltø, Karrebæksminde), f. 30. September 1890.
- 6*. P. Frederik C. Bille-Brahe (Baron B.-B., Holgershaab, N. Alslev), f. 9. Februar 1890.
- 7*. Aage M. Holm (Broder til Nr. 3 i III Kl.), f. 14. Juni 1890.
- 8*. Louis Foersom (Apoteker F., Næstved), f. 16. Maj 1890.
- 9*. C. Holger K. Sørensen (Provst S., Høie-Taastrup), f. 22. Marts 1891.

Det aarlige Kontingent for en Discipel paa Herlufsholm er 600 Kr. som Vederlag for Undervisning, Bolig, Kost, Vadsk, Belysning og Brændsel, i Sygdomstilfælde Lægehjælp og Medicin (for saa vidt han kan behandles paa Herlufsholm). Som skolesøgende Disciple optages kun Sønner af Stiftelsens paa Herlufsholm boende Embedsmænd.

Nye Disciple optages ikke i Skoleaarets Løb. Anmeldelser om Aspiranter til de Pladser, der bliver ledige ved Slutningen af Skoleaaret, stiledes til Stiftelsens Forstander, Gehejmekonferensraad, Lensbaron *Reedtz-Thott*, indsendes til Sekretæren, Kammerjunker *Salicath* (Bredgade 20, København), inden Udgangen af Maj Maaned. Der maa deri opgives, hvad Aspiranten har læst, og hvilken Klasse han forberedes til. Daabs- og Vaccinationsattest samt Vidnesbyrd fra den Skole eller de Lærere, som hidtil har ledet Aspirantens Undervisning, indsendes sammen med Anmeldelsen. Hvert Aars Oktober Maaned udgiver Skolen en *Undervisningsplan* for de lavere Klasser, der faas hos Skolens Rektor.

Udmeldelse maa altid tilstilles Rektor inden Udgangen af den Maaned, hvori Disciplen skal forlade Skolen; for enhver Discipel, der ikke er udmeldt inden den 1ste i en Maaned, maa denne Maanedes Kontingent betales. Udmeldelser i Juleferien bør alt-saa tilstilles Rektor inden December Maanedes Udgang og i Sommerferien inden Juli Maanedes Udgang.

Undervisningen.

Herlufsholm Skole har ingen Realklasser, og Undervisningen er kun beregnet paa saadanne Disciple, som er bestemte til at gaa den studerende Vej. Den omfatter begge de ved Lov af 1. April 1871 fastsatte Retninger for den lærde Skole, den sproglig-historiske og den matematisk-naturvidenskabelige. Af Dimittenderne har 10, af V Klasse 7, af IV Klasse 9 og af III Klasse, hvor Adskillelsen indtræder, 6 Disciple valgt den matematisk-naturvidenskabelige Retning.

Fag- og Timefordeling.

I indeværende Skoleaar har Fagene været for-
delte paa følgende Maade:

	Ugentlig.
Rektor <i>Bache</i> : Engelsk i III—VI, Latin i II	14 Timer.
Overlærer <i>Hasselager</i> : Græsk i V og VI, Latin i III, Historie i IV	20 —
Overlærer <i>Petersen</i> : Matematik, Naturlære og geometrisk Tegning i V og VI .	31 —
Overlærer <i>Skeby</i> : Fransk i I—V, Dansk i IV	24 —
Adjunkt <i>Bruun</i> : Latin i V og VI, Tysk i I og VI	20 —

	Ugentlig.	
Adjunkt <i>Traustedt</i> : Geografi og Naturhistorie i Fbkl.—IV, Regning i Fbkl.	23	Timer.
Adjunkt <i>Hansen</i> : Gymnastik i alle Klasser, Latin i IV	25	—
Adjunkt <i>Hammershaimb</i> : Matematik i I—IV, Naturlære i III m og IV m . . .	25	—
Adjunkt <i>Mørch</i> : Fransk i Fbkl. og VI, Tysk i II—IV, Græsk i III s og IV s	25	—
Adjunkt <i>Gøtzsche</i> : Historie i Fbkl., III, V og VI, Latin i Ib, Dansk i I, Oldtidskundskab i IV m og VI m	21	—
Adjunkt <i>Thomsen</i> : Religion i Fbkl.—IV, Dansk i Fbkl., II og III, Historie i II, Oldtidskundskab i III m og V m .	21	—
Cand. theol. & mag. <i>J. Nielsen</i> : Dansk og Oldnordisk i V og VI, Tysk i Fbkl., Latin i Ia, Historie i I	20	—
Sognepræst <i>Munck</i> : Religion i V og VI .	2	—
Kunstmaler <i>Bertelsen</i> : Skrivning og Tegning i Fbkl.—II	10	—
Organist <i>Wiig</i> : Sang og Musik	24	—

Fagenes ugentlige Timetal i de forskellige Klasser ses af følgende Tabel:

	VI			V			IV		III		II	I	Fbkl.
	S. F. M.	S. F. M.	S. F. M.	S. F. M.	S. F. M.	S. F. M.	S. F. M.	S. F. M.					
Religion	1	1	1	1	1	1	2	2	2	2	2	2	2
Dansk	2	2	2	2	2	2	2	2	2	2	2	3	4
Oldnordisk	2	2	2	2	—	—	—	—	—	—	—	—	—
Fransk	1	2	3	3	2	2	3	3	2	3	2	4	5
Tysk	2	2	2	—	2	2	2	2	2	2	2	2	4
Engelsk	(2)	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
Historie	2	2	2	2	1	2	1	2	2	2	—	2	—
Geograph	3	3	3	3	2	2	2	2	2	2	2	2	2
Naturhistorie	—	—	—	—	—	2	2	1	2	2	2	2	2
Latin	8	8	8	—	—	2	2	2	2	2	2	2	2
Gresk	6	6	6	5	7	7	4	6	8	8	—	6	—
Oldtidskundskab	1	1	1	5	4	4	4	—	—	—	—	—	—
Matematik og Regning	6	6	6	1	6	4	1	5	1	5	—	4	—
Naturlære	3	7	3	8	3	3	3	3	3	—	—	4	4
Skrivning	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
Tegning	2	2	2	2	2	—	—	—	—	1	1	2	3
Sang	2	2	2	2	2	2	1	—	—	1	1	2	2
Gymnastik og Sport	4	4	4	4	4	4	4	4	4	4	4	4	4
	18	18	18	20	16	20	5	31	5	4	31	4	36
	18	18	18	20	16	20	5	31	5	4	31	4	36
	18	18	18	20	16	20	5	31	5	4	31	4	36
	18	18	18	20	16	20	5	31	5	4	31	4	36

VIm og Vm har været forenede i Timerne i geometrisk Tegning samt i nogle af Timerne i Naturlære og Matematik, I har været delt i 2 Afdelinger i Fransk og Latin.

Oversigt

over Skolens Arbejde fra August 1901 til Juli 1902.

Religion.

- VI Kl. Oversigt over Oldtidens Kirkehistorie indtil Gregor den Store.
- V Kl. Matthæus 5—7 og 10 udførligt gennemgaaet. Apostelen Paulus' og Pave Gregor den Stores Levnetsløb.
- IV Kl. Udvalgte Stykker af det nye Testamente.
- III Kl. Det nye Testamente: Apostlenes Gerninger. Den 2den og 3die Trosartikel, Fadervor og Sakramenterne med Balslevs Lærebog som Grundlag.
- II Kl. Martensen og Paullis Bibelhistorie: Fra Jesu Liv og Gerning til Pinsedag. De 10 Bud og de to første Artikler af Troen.
- I Kl. Martensen og Paullis Bibelhistorie: Det gamle Testamente fra Rigets Deling og ud. Det nye Testamente: Fra Jesu Liv og Gerning til Bjærgprædikenen.
- Fbkl. Martensen og Paullis Bibelhistorie: Forfra til Rigets Deling. Det nye Testamente forfra til Jesu Liv og Gerning. Nogle Salmer.

Dansk og Oldnordisk.

- VI Kl. Rønnings Litteraturhistorie fra det 19. Aarhundredes Begyndelse og ud til 1870.

Til Eksamen opgives samme Bog forfra og til Side 106 samt 111—116; udførligere Danmarks Folkeviser efter A. Olriks Bog.

Af Digterværker opgives: Holberg: Det lykkelige Skibbrud og Erasmus Montanus; Wessel: Kærlighed uden Strømper; Ewald: Rungstedts Lyksaligheder; Baggesen: Kalundborgs Krønike; Oehlenschläger: Guldhornene,

St. Hansaftenspil, Aladdin, Hakon Järll; Heiberg: Recensenten og Dyret; Hertz: Kong Renés Datter; Blicher: En Landsbydegns Dagbog; Grundtvig: Paaskelilien; F. Paludan-Müller: Abels Død; P. Møller: Kunstneren mellem Oprørerne.

Oldnordisk: Wimmers Læsebog Side 53—60, 63—107, 132—135. Der er meddelt en Oversigt over det danske Sprogs Udviklingshistorie paa Grundlag af Dahlerups Bog og Wimmers Forelæsninger. Der opgives alt det læste med Undtagelse af Versene i Gunløgs Saga.

De danske *Stilopgaver* har været: 1) Hvorledes kan „Guldhornene“ kaldes „et romantisk Programdigt“? 2) Tanker ved Begyndelsen af det sidste Skoleaar paa Herlufsholm. 3) Gives der Dannelse uden Kundskaber, Kundskaber uden Dannelse? 4) Historisk Fritil. 5) Aarsagerne til Sokrates' tragiske Skæbne. 6) Ad hvilke Veje har det danske Folk søgt at genoprette Nederlaget 1864? 7) Fødsels-, Penge- og Aandsaristokrati. 8) En sammenlignende Fremstilling af Enevældens Indførelse i Danmark og Sverige. 9) Hvorledes jeg stiller mig over for saadanne Fornøjelser som Kortspil, Dans og Skuespil. 10) Mine Indtryk ved Læsningen af „En Landsbydegns Dagbog“. 11) Er det sandt, at „enhver er sin egen Lykkes Smed“? 12) Hvor og hvorledes føres der i Nutiden Kampe for Nationalitetens Bevarelse? 13) Let Sind, Letsind og Tungsind. 14) Grundene for og imod Salget af vore vestindiske Øer. 15) Hvilken af vore Sanser er den mest uundværlige?

V Kl. Rønnings Litteraturhistorie indtil Oehlen-schläger. Litteraturprøver efter Sigurd Müllers og F. Christensens Haandbøger i dansk Litteratur.

Af Digtværker er læst: Holberg: Gert Westphaler, Erasmus Montanus, Henrik og Pernille; Wessel: Kærlighed uden Strømper; Bagesen: Kalundborgs Krønike.

Oldnordisk: Wimmers Læsebog S. 1—44, 55—60.

Svensk: Hammerichs Læsebog S. 1—65.

De danske *Stilopgaver* har været: 1) Hvorfor er det saa nødvendigt at skrive sit Modersmaal rigtigt, og hvilke Krav maa stilles til enhver skriftlig Opgave? 2) Hvad kan der siges for og imod Englands Annektion af de sydafrikanske Republikker? 3) Belysningsmidler før og nu. 4) Har Mennesket Pligter mod Dyrene, og hvilke er de? 5) Hvad Glæde og Gavn kan man have af en Ven i de forskellige Afsnit af sit Liv? 6) Holbergs Betydning for dansk Aandsliv. 7) Lys- og Skyggesiderne ved Livet paa Landet og i Byerne. 8) Var Cæsars Død til Gavn eller Skade for Romerstaten? 9) Hvad fremkaldte og hvad er det blivende Værd af „Kærlighed uden Strømper“? 10) En Sammenligning mellem Krigsførelsen tidligere og i vore Dage. 11) Hvorledes udbredtes Kundskab og Oplysning før Bogtrykkerkunstens Opfindelse? 12) En Karakteristik af den Person i Historien, jeg sætter højest. 13) Mandens og Kvindens forskellige Vilkaar og Virkekreds i Samfundet.

IV Kl. Øvelser i Oplæsning af selvvalgte Stykker og Holbergs Komedier: Den politiske Kande-

støber, Den forvandlede Brudgom og Philosoph udi egen Indbildning med fordelte Roller. I Litteraturhistorien er særlig dvælet ved Oehlenschlägers Fremtræden og Striden med Baggesen, hvortil har knyttet sig Gennemgang af følgende Værker: Oehlenschläger: St. Hansaftenspil, Vaulundurs Saga, Hakon Jarl og Helge, 1. Del; endvidere: Baggesen: Labyrinthen i Udtog og nogle af de komiske Fortællinger, 3 af Ingemanns romantiske Fortællinger, Heiberg: Aprilsnarrene; nogle Folkeviser er gennemgaaede efter A. Olrik og J. Falbe Hansen, og endelig er oplæst for Klassen Chr. Winther: Hjortens Flugt og nogle Træsnit.

Stilopgaverne har været følgende: 1) Nød kan lære nogen Kone at spinde. 2) Gangen og Grundtanken i Vaulundurs Saga. 3) En Sejltur i Øresund. 4) Oversættelse fra Fransk. 5) Penge. (Hvad er Penge? Hvilke Ting har været brugte, og hvilke bruges nu som Penge?) 6) En Sammenligning mellem Hunden og Katten betragtede som Husdyr. 7) Det spanske Rige før og nu. 8) Den fornøjeligste Dag i min Juleferie. 9) At forklare Ordsproget „Det er ikke alt Guld, som glimrer“, samt oplyse det ved Eksempler. 10) En Digterskikkelse i den danske Litteratur. 11) Paa hvilke Personligheder i Danmarks Historie kan den Sætning finde Anvendelse: Uta er Verdens Løn? 12) Vilde Folkeslags Levevis under de forskellige Himmelstrøg. 13) Hvilket Udbytte kan unge Mennesker have af Udenlandsrejser? 14) En stor Mand i Nutiden. 15) Kartofflens Historie.

III Kl. Oplæsning efter Borchsenius og Winkel Horns Læsebog for de mellemste og højere Klasser.

Den nordiske Mytologi efter Winkel Horn: Vore Fædres Guder. Desuden er læst Stykker af Oehlenschlägers Nordens Guder samt Hakon Jarl hin Rige og den lille Hyrdedreng.

Der er lagt stor Vægt paa at øve Disciplene i korrekt mundtlig Fremstilling, og Stoffet til denne Øvelse er dels taget af det, der er læst i Timerne, og dels har det været overladt Disciplene selv at finde Emnet. En Stil hver anden Uge.

II Kl. Oplæsning efter Winkel Horns danske Læsestykker. Desuden har Klassen læst Vaulundurs Saga, Saga om Vølsungerne og en Del af H. C. Andersens Eventyr, hvoraf en stor Del er mundtligt genfortalt.

En Time om Ugen er benyttet til Stil (Diktat, Genfortælling og Fristil).

I Kl. Øvelse i Oplæsning efter Borchsenius og Winkel Horns danske Læsestykker for de lavere og mellemste Klasser. Analyse efter Olaf Langes Sproglære. Nogle Digte er lærte udenad. En Stil om Ugen, skiftevis Diktat og Genfortælling.

Fbkl. Oplæsning efter F. Christensens danske Læsebog. Analyse efter Olaf Langes Sproglære.

Nogle Digte er lærte udenad. To Stile om Ugen (Diktat og Genfortælling).

Fransk.

VI Kl. Bødtker og Høst: Franske Læsestykker S. 100—162, 185—206. About: Le roi des montagnes. Baruëls Syntaks benyttet. De sproglige: 1 Stil om Ugen og mundtlig Stil efter

- Arlauds større Stiløvelser. Matematikerne: Michelsens Stiløvelser II de sidste 48 Stk. Extempore gennemgaaet Jules Vernes le tour du monde en 80 jours, sidste Halvdel, og Molières les Fourberies de Scapin.
- V Kl. Daudet: Lettres de mon moulin, S. 1—31, 66—77. Daudet: Esquisses et contes I, ved Stigaard, S. 1—48. C. Michelsen: Historiske Læsestykker II, S. 44—74. Pios Ordføjningslære §§ 1—9δ. Cursorisk: Cherbuliez: L'idée de Jean Têteroi, S. 1—252. De sproglige: 1 Stil om Ugen. Matematikerne: Øvelser efter Michelsens Stiløvelser II, Ekstemporal-læsning efter Labiche, Théâtre II og Vaubelle, Napoléon à Fontainebleau.
- IV Kl. Cohen og Kaper: Franske Læsestykker for Mellemkl., S. 164—91 (opgives ikke). Bovien og Høpfner: Moderne franske Forf. II, S. 86—184. Desuden er læst (til Dels cursorisk) og opgives: Mérimée, Colomba (éd. Leitritz), 111 Sider. Oluf Nielsen: Kortfattet fransk Grammatik med enkelte Forbigaaelser. Pio: Franske Ord til Udenadslæren, Stk. 1—12.
- III Kl. Cohen og Caper: Franske Læsestykker for Mellemkl., S. 11—43, 83—104. Cursorisk: Ausgewählte Erzählungen von Courier, Toepffer, Dumas, Mérimée, Souvestre, S. 1—80. Oluf Nielsens Grammatik med en Del Forbigaaelser. Michelsens Stiløvelser I, Stk. 40—60. 2—3 Stile om Maaneden, dels Diktat, dels Oversættelse af smaa Sætninger.
- II Kl. Pio: Fransk Læsebog for Mellemkl., S. 27—101. Oluf Nielsens Grammatik med en Del Forbigaaelser. Ca. 30 Diktatstile.
- I Kl. O. Jespersen: Fransk Begynderbog, S. 49—108.

Pio: Fransk Læsebog for Melleml., S. 9—17. Efter Oluf Nielsens Grammatik er indøvet de regelmæssige og nogle uregelmæssige Verber samt Pronominer og Talord. Enkelte Diktatstile i Slutningen af Aaret.

Fbkl. O. Jespersen: Fransk Begynderbog til Stk. 60. Versene er lærte udenad, og Teksten i det hele benyttet til Taleøvelser og Diktat. Hjælpeverberne og et regelmæssigt Verbum af 1. Konj. indøvede.

Tysk.

- VI Kl. Ipsen og Bovien, Tyske Læsestykker for de højere Klasser II, S. 84—260; adskillige Digte i Kellers Mustersammling. Hveranden Uge en Stil — dels Oversættelser fra Dansk, dels friere Opgaver. Benyttet Kapers Grammatik for de øverste Klasser, 2. Udg. Som Maa-nedslæsning har Disciplene læst: Goethe: Egmont, Heine: Reisebilder I, Geibel: Sophonisbe, W. Jensen: Pyramus u. Thisbe og Sudermann: Die Heimat.
- IV Kl. Ipsen og Bovien: Læsebog for Mellemlas-serne, 115 Sider. Schiller: Jungfrau v. Orleans. Ipsens Grammatik og Poensgen-Al-berty: Tyske Udtryk og Vendinger er benyttede.
- III Kl. Samme Læsebog, omtr. 70 Sider. Kursorisk er læst Bertha v. Suttner: Kuikuck. Ipsens Grammatik § 138—172 og Repetition af flere Dele af Formlæren. Genfortælling.
- II Kl. Ipsen og Bovien: Læsebog for de lavere Klas-ser, ca. 70 Sider. Megen Tid er anvendt til Genfortælling og Taleøvelser. Efter Ipsens Grammatik er det vigtigste af Formlæren gen-nemgaaet.

- I Kl. Bovien og Ipsen: Læsebog for de lavere Klasser, omtrent 60 Sider. Efter Ipsens Grammatik, 2. Udg., er læst det vigtigste om Verberne (til § 34).
- Fbkl. Nissens Elementarbog, hele 2. Afdeling, tilligemed Digtene. Det meste af Formlæren er gennemgaaet efter Ipsens Bog.

Engelsk.

- VI Kl. Til Eksamen opgives: Hansen og Magnussens engelske Læsehæfter I—IV. O. Jespersens kortfattede engelske Grammatik er benyttet.
- V Kl. Hansen og Magnussens engelske Læsehæfter I—IV er gennemgaaede, i Reglen uden at oversættes. Der er lagt særlig Vægt paa at øve Disciplene i at forstaa det talte Sprog.
- IV Kl. O. Jespersens engelske Begynderbog II, S. 63—123, med Forbigaaelse af Versene.
- III Kl. Samme Bog, S. 1—34, med Forbigaaelse af Versene. Ordrækker er nedskrevne og gennemgaaede.

Historie.

- VI Kl. Til Eksamen opgives: Oldtidens Historie efter Ræders Lærebog for Gymnasier (3 Udg.); Verdenshistorien til 1789 efter Blochs Lærebog for Realskoler, fra 1789 efter Blochs Lærebog for de lærde Skoler; Nordens Historie efter Ottosens Lærebog.
- V Kl. Oldtidens Historie efter Ræders Lærebog for Gymnasier (4. Udg.), Middelalderens efter Blochs Lærebog for Realskoler og Ottosens Lærebog i Nordens Historie.
- IV Kl. Blochs Lærebog i den nyeste Historie for de lærde Skoler. Det tilsvarende Afsnit af

Nordens Historie er læst efter Blochs Lærebog for Realskoler.

- III Kl. Ottosen og Schmidt: Lærebog i Historie I, Side 205—226, II, Side 1—134.
- II Kl. Ottosen og Schmidt: Lærebog i Historie I, Side 91—205.
- I Kl. Ottosen og Schmidt: Lærebog i Historie I: Oldtiden.
- Fbkl. Ottosen: Børnenes Verdenshistorie undtagen Oldtiden.

Geografi.

- IV Kl. Dahlbergs Geografi Nr. 1.
- III Kl. Samme Bog: Indledning; Afrika, Amerika, Australien.
- II Kl. Christensen, Lærebog i Geografi I: fra Tyskland Bogen ud.
- I Kl. Samme Bog: fra Finland til Holland.
- Fbkl. Samme Bog: forfra til Finland.

Naturhistorie.

- IV Kl. Lützens Lærebog i Zoologi Nr. 2 med nogle Forbigaaelser. Grønlunds Lærebog i Botanik.
- III Kl. Samme Lærebog i Zoologi: fra Krebsdyr Bogen ud. Warming: Plantelivet fra S. 34 Bogen ud.
- II Kl. Samme Lærebøger. Zoologi: fra Fiske til Krebsdyr. Botanik: den systematiske Del.
- I Kl. Boas: Dyrerigets Naturhistorie: Mennesket og Pattedyrene. Poulsens Grundtræk af Plante-læren: 20 udvalgte Planter.
- Fbkl. Samme Lærebog i Zoologi: Fugle, Krebsdyr og Padder. V. Rasmussens Botanik.

I alle Klasser bruges E. Tryde: Dansk Skoleflora eller en anden Flora til Øvelse i Plantebestemmelse.

Latin.

- VI Kl. Til Eksamen opgives: Ciceros Cato major, Breve efter Freys Auswahl, S. 20—33, 240—54. Senecas Breve i Gertzes Udvalg fra S. 57. Livius 21. Bog Kap. 1—31. Tacitus, Brickas og Thomsens Udv., Stk. I, II, III og XVI. Horatses Oder i Udvalg (ca. 1300 Vers) og Brevenes 2. Bog; Vergils Æneide VII, 341—562, IX, 176—449, 473—502. Schulze: Röm. Elegiker, Catul 1—25. Statarisk er i Aarets Løb læst: Ciceros Cato major, Breve 20—33, 215—54. Senecas Breve i Gertzes Udv. fra S. 57. Horatses Breve I 1, 3, 4, 20 samt hele 2. Bog. Af Tacitus foruden det opgivne Pensum Stk. IV og V. Af Anthologien foruden de opgivne Digte af Catul omtr. 490 Vers af Tibul og Properts. Kursorisk: Henrichsens Opg. Part VII, X og XI. Benyttet Madvigs Sproglære, Rafns Litteraturhistorie og Thomsens Antikviteter; skrevet 1 Version om Ugen efter Thoresens Samling af Eksamensopgaver.
- V Kl. Ciceros 5te Tale mod Verres, Kap. 1—13 17—20, 23—54, 67—72 og Cato major. Livius 30. Bog. Vergils Æneide I. Horatses Oder i Udv., ialt ca. 1270 Vers. Kursorisk Cæsars Gallerkrig 7de Bog og af Henrichsens Opgaver Part VII og VIII. 1 Version om Ugen efter samme Bog. Benyttet Madvigs Sproglære og Rafns Litteraturhistorie.
- IV Kl. Ciceros Taler mod Catilina (49 Kap). Cæsars Gallerkrig 2. og 3. Bog samt 4. Bog, Kap. 1—16 inkl. (80 Kap.). Ovids Metamorphoser efter Blochs Udvalg: Verdensaldrene v. 1—150; Deucalion: v. 1—156; Phaëthon

- v. 1—387 samt Pyramus og Thisbe v. 1—112 (805 Vers). Madvigs Grammatik. 1 à 2 Stile om Ugen, den ene skreven paa Klassen, den anden hjemme. Iversens Stiløvelser samt Rasmussens Samling af Eksamensstile er benyttet. Til Eksamen opgives: Ciceros Taler mod Catilina: 1. og 2. samt 3., Kap. 1—4 (30 Kap.). Cæsars Gallerkrig: 2. Bog samt 3. Bog, Kap. 1—16 (51 Kap.). Ovids Metamorphoser: Phaëthon v. 1—387, Pyramus og Thisbe v. 1—112 (499 Vers).
- III Kl. Cæsars Gallerkrig 5. Bog. Ciceros Tale pro rege Dejotaro, Kap. 1—8. Madvigs Sproglære, særlig Kasuslæren. 1 Stil om Ugen, snart skreven hjemme, snart paa Klassen.
- II Kl. Ostermann: Latinsk Læsebog for det andet Aar ved Rathsack, hele Bogen. Forchhammers latinske Stiløvelser, de første 25 Stykker. Desuden 1 Stil om Ugen, skreven paa Klassen. De vigtigste syntaktiske Regler er mundtligt gennemgaaede.
- I Kl. Hauchs Læsebog i Latin I Afdeling: Stykkerne 1—120.

Græsk.

- VI Kl. Til Eksamen opgives: Iliaden I, II, v. 1—494, III, v. 1—382 og VI samt Odysseen III, VII, v. 182—347, og VIII, v. 1—265 og 370—586 (ialt 3161 Vers af Homer). Tregders Anthologia Graeca, 2. Udgave, 389 Vers (Hom. Hymner 2—5; Elegier 1, 3, 5, 7—9, 13; Epigrammer 1—7, 14, 17—18; meliske Digte A, 5, 7, 9—11, 13—14, 16—18, 22, 24; meliske Digte B, 5). Herodot efter Bergs Udvalg, S. 1—4, 7—11, 14—46, 56—71 og 93—97

(ialt 153 Kap.). Xenophons *Anabasis* II. Xenophons *Memorabilia* I, 1, 2, § 1—17 og § 32—49, II, 7 og III, 6. Platons *Apologi* og *Kriton*. Lukian efter Gertzes Udvalg: *Drømmen* samt af *Gudesamtalerne* 1, 3—4, 7 og 9. Deraf er i *Aarets Løb* læst: *Odysseen* III; det, der opgives af *Anthologien*; Herodot S. 56—71 og 93—97; *Apologien* og *Kriton* samt det, der opgives af *Memorabilia* og Lukian. Benyttet Bergs *Formlære*, *Hudes Syntax*, *Sechers Mythologi*, *Litteraturhistorie* og *Kunsthistorie* (til *Kunsten hos Romerne*). Det vigtigste af *Antikviteterne* er gennemgaaet mundtlig.

- V Kl. *Iliaden* I, III, v. 1—382, IV og VI (ialt 2066 Vers). Herodot efter Bergs Udvalg, S. 19—56 og 65—71 (101 Kap.) Xenophons *Anabasis*, III. Benyttet Bergs *Formlære* og *Hudes Syntax*. *Sechers Mythologi*, S. 46—98.
- IV Kl. Xenophons *Anabasis* III. *Odysseen* VII 329—347 og VIII 1—265 og 367—586. *Sechers Mythologi* S. 1—46. Berg og *Hudes Formlære*.
- III Kl. *Hudes Elementarbog*. Berg og *Hudes Formlære*.

Oldtidskundskab.

- VI Kl. m. Med Benyttelse af *Sechers Lærebøger* er gennemgaaet den græske *Filosofis Historie* og den græske og romerske *Kunsts Historie*. Af *Oldtidslitteraturen* er læst i *Oversættelse*: *Brudstykker af Herodots 2. Bog*, *Aristophanes: Skyerne*, *Platon: Apologien* og *Kriton*, *Brudstykke af Xenophon: Mindeskrift om Sokrates*, *Lukian: Hanen*, *Charon* og *Gudetinget*.

- V Kl. m. Den græske og romerske Kunsts Historie er gennemgaaet. Desuden er læst Rydbergs Afhandling om den meliske Afrodite, Apulejus: Amor og Psyche og udvalgte Ting af Otto Borchsenius og Winkel Horns græske Læsestykker.
- IV Kl. m. Sechers græske Mytologi, Afsnittet om Heroerne. Odysseen 18—24 Sang (med enkelte Forbigaaelser), Iliaden 5—6 Sang. Mariager: Magthaverne paa Rhodos.
- III Kl. m. Secher: Græsk Mytologi, forfra til tredje Afsnit. Odysseen 6—12 Sang i Wilsters Oversættelse, nogle af Mariagers antikke Fortællinger og Apulejus: Amor og Psyche.

Matematik og Regning.

- VI Kl. Dimittenderne opgiver: Jul. Petersens Aritmetik og Algebra (med nogle Forbigaaelser), Geometri, Stereometri, Trigonometri og analytisk Geometri.
- V Kl. Jul. Petersens Stereometri, Trigonometri og analytisk Geometri indtil Parablen.
- IV Kl. Jul. Petersens Aritmetik og Algebra: Logaritmer og Rentesregning til Annuiteter. Jul. Petersens Geometri fra § 110 Bogen ud.
Til mundtlig Eksamen opgives: Petersens Aritmetik og Algebra fra Potens til Annuiteter med en Del Forbigaaelser i Afsnittet om Tals Delelighed, samt Petersens Geometri.
- III Kl. Jul. Petersens Aritmetik fra Rod til Logaritmer samt største fælles Maal og mindste fælles Mangefold. Jul. Petersens Geometri § 83 til § 110. Skriftlige Øvelser mest paa Klassen.

- II Kl. Jul. Petersens Aritmetik I forfra til § 86 samt Decimalbrøk. Jul. Petersens Geometri § 71 til § 83 og repeteret forfra. Skriftlige Øvelser paa Klassen.
- I Kl. Jul. Petersens Geometri forfra til § 71. Skriftlige Øvelser paa Klassen i lette Bogstav-eksempler fra de fire Regningsarter og Ligninger af 1. Grad med een ubekendt.
- Fbkl. Forskellige Regnebøger for Mellemklasserne er benyttede til Indøvelse af Brøkgregning og Reguladetri i hele og brudne Tal.

Naturlære.

- VI Kl. Den mat.-naturv. Afdeling. Dimittenderne opgiver: Petersen og Forchhammers mekaniske Fysik og Astronomi, Petersens Elektricitetslære, Lyslære og Varmelære.
- Den spr. Afdeling. Dimittenderne opgiver: Ellingers Fysik med Forbigaaelse af de matematiske Udviklinger, Petersen og Forchhammers Astronomi.
- V Kl. Den mat.-naturv. Afdeling. Petersen og Forchhammers mekaniske Fysik forfra til Bevægelseslæren, Petersens Elektricitetslære, Lyslære og Varmelære.
- Den spr. Afdeling. Efter Ellingers Fysik: Vædskers og Luftarters Ligevægt, Varme, Magnetisme og Gnidningselektricitet. Petersen og Forchhammers Astronomi til Solen.
- IV Kl. Ellingers Fysik: Elektricitet, Magnetisme og Varmelæren fra Dampmaskinen samt faste Legemers Ligevægt og lidt af Bevægelseslæren. Det hele Pensum repeteret.
- III Kl. Ellingers Fysik: Vædskers og Luftarters Lige-

vægt, Varmelæren, Magnetisme og Elektricitet til den elektriske Strøm.

Geometrisk Tegning.

VI Kl. Planer, givne ved deres Spor. Skæring mellem Legemer og vilkaarlige Planer.

V Kl. Projektion af de simpleste Legemer og deres Skæring med Planer, som er vinkelrette paa en af Projektionsplanerne.

Sang og Musik.

Hver Klasse har haft en ugentlig Undervisningstime i Sang og Nodelæsning (I og Forberedelsesklassen har dannet eet Hold), alle Klasser, med Undtagelse af III Klasse, desuden en fælles Sammensangstime. Medens Undervisningen i III Klasse væsentlig har været af teoretisk Art, er der i de øvrige Klasser, foruden Fædrelandssange og Salmer, indstuderet 15 firstemmige Sange. 14 Disciple har ikke kunnet deltage i Sammensangen, og 2 af VI Kl. har i Aar været helt fritagne for Deltagelse i Sangundervisningen.

29 Disciple har faaet Musikundervisning, 12 i Klaver, 13 i Violin, 3 i Violoncel og 1 i Orgelspil.

Gymnastik og Sport.

Gymnastiktimerne har som sædvanligt i Tiden fra Midten af Oktober indtil Slutningen af April været anvendte til Øvelser i Gymnastiksalen, i den øvrige Del af Aaret dels til Øvelser paa Sportspladsen — Kricket og Fodbold — dels til Badning. Gymnastikpræmier er tildelte: J. P. E. Thestrup og P. Buch.

Ved Udgangen af forrige Skoleaar var alle Disciple Svømmere, omtrent to Trediedele Frisvømmere.

V og VI Kl. har været samlede i eet Hold i 3 af de 4 ugentlige Timer, medens hver Klasse har haft

en særlig Time; saaledes ogsaa IV og III Klasse. II. Klasse har dannet et Hold for sig; I Kl. og Forberedelsesklassen har været samlede i alle Timerne.

Følgende Sportskampe har været afholdte i Aarets Løb.

1) Fodboldkamp paa Herlufsholm med Disciple fra Birkerød Latinskole den 17. November 1901; Birkerød sejrede med 5 Maal mod 2.

2) Fodboldkamp paa Herlufsholm med Disciple fra Bogø Realskole den 11. Maj 1902; Herlovianerne sejrede med 13 Maal mod 0.

3) Kricketkamp i Sorø med Sorø Akademis Disciple den 11. Maj 1902; Soranerne sejrede med 113 Points mod Herlovianernes 87 Points.

4) Kricketkamp mellem Skolens Disciple indbyrdes den 25. Maj 1902; de af Skolen udsatte Præmier tilfaldt V. Lunn af V Klasse, E. Hansen og H. Jepsen af IV Klasse.

En Gymnastikpræsentation, som Oberst de Saint-Aubain og Ritmestrene v. Freiesleben og Gundelach viste Skolen den Ære at overvære, fandt Sted den 15. Marts.

Paa Skydebanen er afgivet ca. 1540 Skud til en ottedelt Skive (14 i VI Kl. 60 og 14 i V Kl. 50 Skud hver). Hver af Disciplene i VI Kl. med Undtagelse af en, som paa Grund af Nærsynethed ikke har deltaget i Skydningen, har afgivet 60 Skud paa 150 Al.—

Skydebanens Beliggenhed umuliggør Skydning paa længere Afstand —, og Resultatet af Skydningen har været følgende:

	Antal Skud	Træffere.	Points.	Gennemsnits-points.
Kn. Petersen	60	60	428	7,13
O. Permin	60	60	409	6,81
J. Bille	60	60	393	6,55
F. Pal.-Müller	60	59	391	6,51
V. Ingerslev	60	60	390	6,50
J. Thestrup	60	60	387	6,45
P. Buch	60	60	365	6,08
H. Møller	60	60	364	6,06
H. Pal.-Müller	60	59	362	6,03
K. Lunn	60	58	361	6,01
Fr. Wilde	60	60	354	5,90
P. Helms	60	59	316	5,26
S. Hildebrandt	60	58	306	5,10
A. Hansen	60	57	293	4,88

I V Kl. har hver Discipel afgivet 50 Skud, 25 paa 100 Al., 25 paa 150 Al. — Hver Discipel i IV Kl. har afgivet 20 Skud med Salonriffel.

Elevantallet paa Snitteskolen var i Oktober, November og December Maaneder gennemsnitlig 40; 10 Disciple har haft Adgang til under Vejledning af en Snedker at benytte Skolens Høvlebænke. I den frivillige Tegneundervisning i Januar—Marts har 6 Disciple været nogenlunde stadige Deltagere.

Den 30. Januar oplæste Professor Em. Poulsen og Hustru St. Hansaftenspil for Skolen og dens snævrere Kreds. Den 5. Februar holdt Højskoleforstander Begtrup et Foredrag om Johannes Ewald. Den 12. Marts gaves, i Stedet for den sædvanlige Koncert med Sang og Musik udført af Disciplene, en musikalsk Aftenunderholdning, ved hvilken kgl. Skuespiller Jerndorff foredrog Folkeviser og Romancer, og Brødrene E. og G. Høeberg musicerede paa Violin og Violoncel.

Den 4. og 5. Juni foretoges med 18 Disciple, deriblandt hele 3die Klasse, en vellykket Udflugt til Fakse og Stevns Klint, med det Formaal at paavise Egnens geologiske og botaniske Ejendommeligheder.

Andre Meddelelser.

I September 1901 og i April 1902 har Tandlæge A. Kjær undersøgt samtlige Disciples Tænder og derefter foretaget de Operationer, som havde vist sig nødvendige. Det er Tanken fremtidig to Gange aarlig at foretage en saadan Undersøgelse, som formentlig i mange Tilfælde ved at foranledige Behandling i rette Tid vil kunne bidrage til at bevare angrebne Tænder, hvor ellers Sygdommen kunde faa Lov til at brede sig, indtil Smerterne meldte sig, og der ikke længere kunde være Tale om nogen Helbredelse.

Resultatet af den første Undersøgelse var følgende:

Af 111 Disciple havde 104 angrebne Tænder, altsaa $94 \frac{0}{100}$.

Antallet af angrebne Tænder var 479, af hvilke 240, altsaa $50 \frac{0}{100}$, antoges at kunne helbredes.

Af Disciple, som led af andre Mundsygdomme eller Irregularitet af Tandrækken, fandtes 12.

Firmaet J. A. Hermansens Sønner har skænket Herlufsholm Stiftelse en Dynamo og en tilhørende Dampmaskine. Ved Siden af Skolens Maskinhus er der opført en mindre Bygning til at afgive Plads til disse Maskiner og til forskellige elektriske Maaleapparater. Dampmaskinen vil blive drevet ved Hjælp af Skolens Dampkedel, og Strømmen fra Dynamoen vil blive ledet til et større Akkumulatorbatteri, opstillet ved Siden af den fysiske Samling. Elektriciteten tænkes anvendt ved Undervisningen i Naturlære.

Skolens Vadskeri har længe trængt til en grundig Istandsættelse og delvis Fornyelse. I Aar er denne foretaget saaledes, at Vandbeholderne i Vadskerisalen er blevet gjorte betydelig større og satte i Forbindelse med Skolens Damppumpe. Endvidere er der blevet anbragt en Varmtvandsbeholder, hvis Vand opvarmes ved Dampen fra en Dampkedel, der ligeledes er opstillet i Vadskerisalen. Fra Varmtvandsbeholderen, som fyldes automatisk ved Rør fra Koldtvandsbeholderen, kan det varme Vand gennem Rørledninger ledes til de forskellige større Kar og til en ny Haandvads-kemaskine. En Tørrestue ved Siden af Vadskerisalen, som i mange Aar har været ubrugbar, er nu sat i Stand. Den opvarmes af et Dampvarmeapparat, der er forbundet med den nævnte Dampkedel.

Vadskeriets Dampkedel har tidligere staaet i Skolens Maskinhus, som nu er blevet forsynet med en ny, større Dampkedel.

Disse Arbejder er i det væsentlige udførte af J. A. Hermansens Sønner.

Fra næste Skoleaars Begyndelse vil Sløjd blive indført som et regelmæssigt Undervisningsfag. De hidtil til Snitteskolen benyttede Lokaler vil blive forsynede med et fuldstændigt Sløjd-Inventarium, ved hvis Anskaffelse cand. theol. P. Richardt har ydet Skolen sin velvillige Hjælp. Samtidig vil Frihaands-tegning udgaa af den faste Fagrække, medens der uden for Skoletiden vil blive givet de Disciple, der ønsker det, Lejlighed til at faa Undervisning deri.

Skolens tre ældre Klaverer vil efter Sommerferien være afløste af ny fra Hornung og Møllers Fabrik. Sangstuen blev i Aaret 1900 forsynet med et Kabinetsflygel, Musikstuen fik Aaret efter et Salon-

flygel, og til Øvelsesstuen vil i Sommer blive anskaffet et krydsstrengt opretstaaende Piano. Samtidig vil Klaveret i VI Klasses Musikstue være blevet underkastet en fuldstændig Istandsættelse. Disciplene faar paa den Maade tre fortrinlige Instrumenter til at øve sig paa; Musikstuens Flygel bruges ikke til Øvelser, men er forbeholdt Undervisningen og Benyttelse i Festsalen.

Foruden Klavererne ejer Skolen 2 Violiner, 2 Bratscher, 3 Violonceller af forskellig Størrelse, en Guitar og et Orgelharmonium i Læsesalen.

I det for Disciplene gældende Paaklædningsreglement er der af Stiftelsens Forstander foretaget følgende Forandringer:

1. Fra Begyndelsen af Skoleaaret 1902—3 at regne er de nyoptagne Disciple underkastede det samme Paaklædningsreglement som Skolens øvrige Disciple.

2. Fra Foraaret 1902 at regne indføres en hvid Straahat med blaat og hvidt Baand efter en af Forstanderen approberet Model. Hatten skal bæres Sommeren igennem fra og til de Dage, som hvert Aar nærmere maatte blive bestemte af Rektor.

3. De blaa og hvide Sportshuer maa fremtidig kun benyttes paa Sportspladsen.

Stipendierne.

I Skoleaaret 1901—1902 har Gratistpladserne og Skolens andre Stipendier været uddelte saaledes:

Stiftelsens Gratistpladser (fuldstændig Fritagelse for Kontingent): *H. Paludan-Müller, A. Hansen, J. Thestrup, P. Buch, H. Dorph, V. Loft, C. Plesner, G. Mackeprang, T. Knuhtsen, E. Carstens, C. R. Andersen, K. H. Andersen, P. Dorph, A. Tuxen, S. Ewaldsen, L. Carstens og E. Holm.*

De Resenske Gratistpladser: *P. Helms og F. Wilde.*

Den Rønnenkampske Gratistplads: *H. Jepsen.*

Den Oxholmske Gratistplads: *H. Møller.*

Stiftelsens halve Gratistpladser: *V. Ingerslev, F. Schousboe, K. Kring, E. Hartvig, H. Heramb, A. Lindholm, K. Ohrt, H. Brøndsted, H. Fabricius, H. Schaumburg Müller og V. Schousboe.*

Stiftelsens to Universitetsstipendier (hvert paa 300 Kr., udbetalt i 3 halvaarlige Portioner): Studenterne *Joh. Kristensen og C. Pontoppidan.*

De to Meyerske Eksamenspræmier (hver paa 60 Kr.): *L. Carstens og H. Brøndsted*^{*)}.

Det grøvelig Moltkøske Skolestipendium for kgl. Embedsmænds Sønner (4 Portioner paa 51 Kr. halv-aarlig): *P. Helms, F. Schousboe, P. Dorph og E. Carstens.*

*) En mindre Bogpræmie tilkendtes efter Aarsprøven Disciplene *K. H. Andersen, P. Dorph og E. Holm.*

Det grevelig Moltkeske Universitetsstipendium. Legatets Renter er for December Termin 1901 og Juni Termin 1902 henlagte til Rejsestipendiets Fond.

Det Oxholmske Universitetsstipendium: Stud. jur. *C. Fabricius* og stud. polyt. *A. Munkebo* (hver med 100 Kroner halvaarlig).

Overlærer Albert Leths Legat (bortgives af Herlovianersamfundet): Stud. polyt. *A. Munkebo*.

P. E. Rosenørns Legat (74 Kr. 67 Øre): *H. Fabricius*.

A. V. Brorsons Mindelegat (35 Kr. halvaarlig): *F. Schouboe*.

H. B. Melchiors Mindelegat (35 Kr. halvaarlig): *H. Fabricius*.

B. N. Kyndes Legater Nr. 2 og 4 (20 Kr.): *H. Brøndsted*.

Provst H. L. Lunds Legat (100 Kr. halvaarlig): *J. Prip*.

Rejsestipendiets Fond, som dannes af ledige Portioner af det grevelig Moltkeske Universitetsstipendium, beløb sig den 1. Januar 1902 til 351 Kr. 82 Øre.

Det Rønnenkampske Boglegat er indtil videre tillagt Askov Højskole.

Ansøgning om Gratistpladser maa indgives til Stiftelsens Forstander inden hvert Aars 1. August.

Under 31. Juli 1901 har Rektor fra Forstanderen modtaget følgende Skrivelse:

*Forstanderen
for
Herlufsholms Skole og Gods.*

Under 6. Juli dette Aar har jeg tilskrevet Bestyrelsen for Overkammerherre Waldemar Tully v. Oxholms og Hustrus Fond saaledes:

„Ved Skrivelse af 18. Maj dette Aar har den ærede Bestyrelse meddelt mig, at der i Fundatsen for Overkammerherre Waldemar Tully v. Oxholms og Hustrus Fond er bestemt, at der af Fondens Renter aarlig skal udredes et Beløb af 1000 Kr. til Oprettelsen af en Friplads i Herlufsholms lærde Skole samt efter endt Undervisning dersteds til Understøttelse til fortsat Studium. Slægtninge af Navnet Oxholm^{*)} have fortrinlig Adgang til dette Legat, der skal være et varigt Minde om Brødrene Karl og Waldemar Oxholms Ophold paa Herlufsholm.

Idet jeg bringer Skolens Tak for Legatet og den Interesse, som der derigennem er vist Herlufsholm fra afdøde Overkammerherre Oxholms og Hustrus Side, skal jeg bemærke, at der fra det nye Skoleaar at regne, og saalænge det nævnte Rentebeløb indbetales i Herlufsholms Godskasse, vil blive uddeelt en Friplads ved Skolen for en saa stor Del af Beløbet, som svarer til det til enhver Tid gældende Discipelkontingent — for Tiden 600 Kr. —, og at der for Resten af Beløbet fra samme Tidspunkt vil blive oprettet et Universitetsstipendium for en fra Skolen dimitteret Studerende ved Universitetet.

Saa vel Fripladsen som Universitetsstipendiet,

---

^{*)} Ifølge Forstanderskrivelse af 6. September 1901 i Henhold til Fundatsens § 7 nærmere bestemt som Descendenter af Generalløjtnant Lotharius v. Oxholm og Hustru Anna O'Neill.

der skulle bære det Oxholmske Navn, med fortrinlig Adgang dertil for Slægtninge af Navnet, uddeles af Forstanderen efter Indstilling fra Rektor efter de samme Regler, som til enhver Tid gælde for Uddelingen af Skolens egne Fripladser og Stipendier.“

Ved at meddele Hr. Professoren ovenstaaende til behagelig Efterretning og Optagelsé i Skolens næste Indbydelsesskrift skal jeg yderligere meddele Dem, at det Oxholmske Universitetsstipendium overensstemmende med Reglerne for det herlovianske Universitetsstipendium, vil kunne tildeles fra Skolen dimitterede Studerende ved Universitetet eller den polytekniske Lærestanstalt for et Aar ad Gangen i halvaarlige Portioner paa 100 à 200 Kr., og at Stipendiet kan tildeles den samme Student 2 og undertagelsesvis flere Aar i Træk.

Om saavel Fripladsens som Stipendiets Uddeling for det kommende Skoleaar forventer jeg Deres Indstilling.

Gaunø, den 31. Juli 1901.

Reedtz-Thott.

Barbara Nicolette Kyndes Legat Nr. 2, stort 400 Kr., tilfaldt ifølge Justitsraad, Rektor Brorsons Testamente af 25. Februar 1825 Herlufsholm Stiftelse den 16. Oktober 1900, da 60 Aar var forløbne efter Brorsons Enkes Død, til Anvendelse paa samme Maade som B. N. Kyndes Legat Nr. 4.

De videnskabelige Samlinger.

Den naturhistoriske Samling.

I Skoleaaret 1901—1902 er anskaffet:

En Skeand.

En Munk.

Samlingen har modtaget følgende Gaver:

En Stær, m. m. (Læge J. Traustedt, Gjedsted).

En Rødkælk (Discipel Gregor Hansen).

En Skovmus (Discipel Ludvig Dyrhund).

En Flagermus (Discipel Eduard Nyeberg).

En Søhest (Discipel Christian Blom).

En Søulv (Apoteker Baagøe, Næstved).

En Eghjort (Discipel Aage Halk).

En Samling udenlandske Sommerfugle (Discipel Elith Kruse).

Desuden mindre Gaver af Disciplene K. Kring, K. Wolff-Sneedorff, H. Ringberg og F. Tutein.

Den botaniske Have

har modtaget Gaver af Overgartner Friederichsen (Universitetets botaniske Have i København) og Disciplene K. H. Andersen og S. Hoffmeyer.

Til den fysiske Samling

er der i dette Aar anskaffet følgende:

Et Monometer.

Et Amperemeter.

Et fint Galvanometer.

Et Kapillargalvanoskop.

Et Lechersk Rør.

Et Hemværk.

En Fonograf.
 Et Apparat til Fortætning af Røg ved Elektricitet.
 $\frac{1}{4}$ gr. Radium.
 En Del Værktøj.
 Syrer til Ladning af Akkumulatorerne.
 En Del Zinkcylindre.
 Kvægsølv.
 Platintraad.
 Glasrør.
 En Jærnetort.
 Forskellige Kemikalier, Propper, Slinger m. m.
 Staalplader til Klangfigurer.

Skolebiblioteket

er siden Maj Maaned f. A. blevet forøget med følgende Bøger og literære Hjælpemidler; de med † mærkede er tilsendte Skolen fra Ministeriet; * betegner Gaver fra private.

- † Aarbog for Kbh.s Universitet, den polyt. Lærestalt og Kommunitetet for 1899—1900, udg. af *H. Matzen*. Kbh. 1901. 4.
 Aarbøger for nord. Oldkyndighed og Historie. Kbh. 1901—2. Forts.
 † Affaldsdynger fra Stenalderen i Danmark. Résumé en français. Af *A. P. Madsen*, *S. Müller* o. fl. Kbh. 1900. 4. Fig. Tvl.
Alberti, E., Lexikon der Schleswig-Holstein-Lauenburg. u. Eutin. Schriftsteller von 1829 bis 1866. Kiel 1867—68. 2 Bd.
Andersen, C. C., Kjøbenhavns Slot. Avec un résumé en français. Kbh. 1902. Fol. Fig. Tvl.
 —, *H. C.*, Samlede Skrifter. 29.—33. Bd. Kbh. 1876—79. 5 D. i 3 Bd.
 — —, Samlede Skrifter. Supplement til „Mit Livs Eventyr“. Kbh. 1877.
Andræ, P., Andræ—Hall overfor den polit. Situation i Efteraaret 1863. Kbh. 1902.
 Arkiv för nord. filologi. Lund 1901—2. Forts.
 —. Register zu Band I—XVI von *A. Gebhardt*. 1. Lief. Lund 1901.
Arnesen, A. L., Et Rejse-Eventyr. Vaudeville i 1 Act. Udg. af *J. Collin*. Kbh. 1889.
Bang, G., Kapitalismens Gennembrud. 2.—11. H. Kbh. 1901—2. (Slutning).
 * *Benz, G.*, Hvor skulle vi gaa hen? Overs. og bearbejdet af *J. Paludan-Müller*. Kbh. 1901.
 * Beretning om Herloviனர்-Samfundets Virksomhed i Aaret 1901. Kbh. 1902.

- Berlingske polit. og Avertissementstidende. Kbh. 1901—2. Fol.
Forts.
- Bierfreund, Th.*, Florens. Monumenter og Mennesker. Kbh. 1901.
Fig. Portr.
- Bille, C. St. A.*, Erindringer fra Rejser i Italien. Kbh. 1878. 2 D.
i i Bd.
- Billeder af Nordens Flora med Tekst af *A. Mentz* og *C. H. Ostenfeld*.
1.—4. H. Stockh. 1901—2. Tvl.
- Bogen om Norge Redig. af *E. Haffner*. Kbh. 1901. 4. Fig.
- Bransager, N.*, Den danske Regering og Rigsdag 1901. 1.—7. H.
Kbh. 1901—2. Portr.
- Brasch, C. H.*, Prins Georg af Danmark. Kbh. 1890.
- Brockmann, J. H. H.*, 40 latinske Salmer, udg. med Oversætt. samt
Oplysn. og Musikbilag. Christ. 1901.
- Bruun, D.*, Det høje Nord og Kampen om Nordpolen. 1.—24. H.
Kbh. 1901—2. Fig. Tvl. Portr.
- B-ræstrup, C.*, Efterladte Papirer fra 1813—1814. Udg. af *T. Bræ-*
strup. Kbh. 1894. Forf. Portr.
- H. Brøchner* og *Chr. K. F. Molbech*. En Brevvexling (1845—75).
Udg. og indledet af *H. Høffding*. Kbh. 1902. Portr.
- Bugge, S.*, Norsk Sagafortælling og Sagaskrivning i Irland. 1. H.
Krist. 1901.
- Bøgh, N.*, Christian Winther. III. Kbh. 1901.
- Bøving-Petersen, J. O.*, og *W. Dreyer*, Vor Klodes Dyr. 32.—48. H.
Kbh. 1901—2. 4. Fig. Tvl.
- Caine, Hall*, En Kristen. Nutidsfortælling fra London. Overs. af
P. Helbostad. Krist. 1898.
- Christensen, C. C.*, og *H. Lassen*, Europa. 35.—37. H. Kbh.
1901—2. Fig. Tvl.
- , *J. C.*, De kirkelige Lovforslag med Anmærkninger og
mine Taler. Kbh. 1901.
- Christiansen, E.*, Broder Rus. Komædie i 4 Akter. 2. Oplag.
Kbh. 1889.
- Christmas, W.*, Amazonfloden. Erindringer og Skildringer. Kbh.
1892. Fig.
- Collin, J.*, Faunistiske og biologiske Meddelelser om Danske Fugle.
Kbh. 1895.
- Dahlerup, V.*, og *Joh. Steenstrup*, Navnebog til Vejledning ved
Valg af nye Slægtnavne. Kbh. 1902.
- Dania. Tidsskrift for dansk Sprog og Literatur samt Folkeminder.
Kbh. 1901—2. Forts.
- Danmarks Adels Aarbog. Redig. af *H. R. Hiort-Lorenzen* og *A.*
Thiset. 19. Aarg. Kbh. 1902. Fig. Tvl. Portr.
- Danmarks Kultur ved Aar 1900. 16.—21. H. Kbh. 1901. Fig.
Tvl. Portr. (Slutning).
- Danmarks Riges Historie. 95.—115. H. Kbh. 1901—2. Fig.
Tvl. Portr.
- † Danmarks Statistik. Statistisk Tabelværk. 5. Række. Litr. C.
Nr. 2. Kbh. 1901. 4.
- † —. Statistiske Meddelelser. 4. Række. 8. Bd. Kbh. 1901.
Dansk biografisk Lexikon. Udg. af *C. F. Bricka*. 115.—123. H.
Kbh. 1901—2.

- Dansk Kirketidende. Kbh. 1901—2. Forts.
- Dansk Kultur i det 19. Aarhundrede. Med Indledning af *G. Brandes*. Kbh. 1901.
- Dansk Missions-Blad. Kbh. 1901—2. Forts.
- * De lærde Skolers Lærereforening. 1901—2. Helsingør 1901—2. 2 Bd.
- Den danske Højskole. Et Tidsskrift, udg. af *H. Begtrup*. Kbh. 1901—2. Forts.
- Det kirkelige Møde i Kjøbenhavn d. 22.—24. Okt. 1901. Udg. ved *J. Schröder*. Kbh. 1902.
- Deutsche Rundschau. Berlin 1901—2. Forts.
- Die neueren Sprachen. Zeitschrift für den neusprachlichen Unterricht. Marburg 1901—2. Forts.
- Dietrichson, L.*, Svundne Tider. III. Rom og Stockholm. 1862—72. Krist. 1901. Fig. Tvl. Portr. (Slutning.)
- Drachmann, H.*, Ungdom i Digt og Sang. Kbh. 1879.
- † *Due, L. C.*, Om to Grupper af Funktioner med Anvendelser. Kbh. 1901. 4.
- † *Dybdal, C.*, Fortegnelse over Ribe Katedralskoles Bogsamling. 4. H. Ribe 1901.
- Ehrencron-Müller, H.*, Dansk Bogfortegnelse for Aar. 1893—1900. 1.—10. H. Kbh. 1901—2.
- Faguet, É.*, Flaubert. Paris 1899. Tvl.
- Feilberg, H. F.*, Bidrag til en Ordbog over jyske Almuesmål. 19. H. Kbh. 1901.
- Filon, A.*, Mérimée. Paris 1898. Portr.
- Flensborg Avis. Flensborg 1901—2. Fol. Forts.
- Folkenes Historie. 26.—39. H. Kbh. 1901—2. Fig. Tvl. Portr.
- Fra Krigen 1807—14. En dansk Officers Optegnelser, udg. af hans Datter. Kbh. 1894. Forf. Portr.
- Frederiksen, N. C.*, Finland, dets private og offentlige Økonomi. Kbh. 1901.
- Frem. Kbh. 1901—2. 4. Forts.
- Friis, H. E.*, Brudstykker af det oldenborgske Kongehus' Historie. Kbh. 1901.
- Garborg, A.*, Den fortabte Fader. Overs. af *A. Skram*. Kbh. 1901.
- Geijerstam, G. af*, Boken om lille-bror. 12. uppl. Stockh. 1901.
- —, Kvinnomakt. Stockh. 1901.
- Gigas, E.*, Litteratur og Historie. Studier og Essays. 3. Samling. Kbh. 1902.
- Grimm, J. u. W.*, Deutsches Wörterbuch. 4. Bd. 1. Abtheil. III. Theil. 3. Lief.; 10. Bd. 7.—8. Lief.; 13. Bd. 1. Lief. Lpz. 1901—2. 4.
- Grundtvig, N. F. S.*, Nyårmorgen. Udg. med Oplysninger af *H. Begtrup*. Kbh. 1901.
- Græske og latinske Forfattere. Samling af Oversættelser, udg. af *M. Cl. Gertz*. 1. H. Kbh. 1902.
- Gude, L.*, Den hellige Nadver. 2. Afdeling. Kbh. 1887.
- Haandbog i det nordslesvigske Spørgsmaals Historie. Redig. af *F. v. Jessen*. Kbh. 1901. Fig. Tvl.
- Halvorsen, J. B.*, Norsk Forfatter-Lexikon. 1814—1880. 54.—55. H. Krist. 1901.

- Hammer, L.*, Menneskelegemet og dets Hygiejne. Kbh. 1902. Fig.
- Hauch, L. A.*, og *A. Oppermann*, Haandbog i Skovbrug. 12.—13. H. Kbh. 1901—2. Fig.
- * *Heegaard, P.*, Astronomi. Kbh. 1901. Fig. Tvl.
- Heine, H.*, Atta Troll. Bogen om Le Grand. Heines Omvendelse. Overs. af *S. Claussen*. Kbh. [1901]. Portr.
- Helms, J.*, Fortællinger og Digte. Kbh. 1888.
- Hildebrand, H.*, Sveriges medeltid. 3. delen. IV. Stockh. 1901. Fig.
- Hoff, V. J.*, Den gode Hyrde. Kbh. 1901. [Skrifter til Oplysn. og Opbyggelse. 3. B. 2. H.]
- Hoffmann, C. A.*, Erindringer fra Krigen 1864. Kbh. 1892. Forf. Portr.
- Holbergs* Komedier, udg. af *J. Martensen*. 8. Bd. Kbh. 1901.
- Holm, E.*, Danmark-Norges Historie under Kristian VII. 1. Bd. 1. Afd. (1766—1770). Kbh. 1902.
- Hædt, F. L.*, Embedsiver eller Hr. og Fru Møller. Lystspil i 3 Akter. 3. Udg. Kbh. 1894.
- V. Hørup* i Skrift og Tale. Udvalgte Artikler og Taler. 1. H. Kbh. 1902.
- Illustreret Verdens-Litteraturhistorie. Udg. af *J. Clausen*. 34.—41. H. Kbh. 1901. Fig. Portr. (Slutning).
- † Indbydelsesskrifter til de off. Examinere i danske Skoler. 1901. 43 Bd.
- † — i norske Skoler. 1900. 22 Bd.
- † — i svenske Skoler. 1901. 48 Bd. 4. (eller 8.)
- Jakobsen, J.*, Færøske Folkesagn og Æventyr. 4. H. Kbh. 1901. (Slutning)
- Jean d' Orleans*, Sous le Danebrog. (1894—1899.) Paris. U. A.
- Jensen, J. M.*, Et Vendelbomåls Lyd- og Formlære. 4. Hefte. Kbh. 1901.
- Jespersen, O.*, Sprogundervisning. Kbh. 1901.
- Jónsson, F.*, Den oldnorske og oldislandske Litteraturs Historie. 2. Bd. 2. Del; 3. Bd. Kbh. 1901—2. (Slutning.)
- —, Det norsk-islandske Skjaldesprog omtr. 800—1300. Kbh. 1901.
- Jørgensen, J.*, Romersk Mosaik. Kbh. 1901.
- —, Romerske Helgenbilleder. Kbh. 1902.
- , *J. A.*, Bornholms Historie. 8.—13. H. Rønne 1901. (Slutning.)
- Kalkar, O.*, Ordbog til det ældre danske Sprog (1300—1700). 32.—33. H. Kbh. 1901.
- * Katalog over den kgl. Veterinær- og Landbohøjskoles Bibliotek. Tillæg (1895—1900). Kbh. 1901.
- Kierkegaard, P. C.*, Samlede Skrifter. Udg. af *P. E. Glahn* og *L. Nyegaard*. 1.—7. H. Kbh. 1901—2.
- Kirkeberg, O. L.*, Mormonismen, dens Historie, Lærdomme og nuværende Stilling. Kbh. 1902.
- Kirkehistoriske Samlinger. Kbh. 1901—2. Forts.
- Kirke-Leksikon for Norden. Udg. af *F. Nielsen*. 23.—26. H. Kbh. 1901—2.
- Klaveness, T.*, Evangeliet forkyndt for Nutiden. En Aargang Prædikener. 2. Oplag. Krist. 1901.

- Koch, C.*, Søren Kierkegaard og Emil Boesen. Kbh. 1901. Portr.
 — —, Goethes Faust. Indledning og Forklaring. Kbh. 1901.
 G.'s Portr.
- * *Koefoed, M. C.*, Fortolkning til Ciceros Tale for den maniliske Lov. Kbh. 1901.
- Kgl. dansk Hof- og Statskalender for Aaret 1902. Kbh. 1902.
- Kordes, B.*, Lexikon der jetzlebenden Schleswig-Holstein. u. Eutin. Schriftsteller. Schleswig 1797.
- Kunst. Organ for literære og kunstneriske Interesser i Danmark og Norge 1901—2. 4. Forts.
- Künstler-Monographien, herausgeg. von *H. Knackfuss*. LIII. Prell. LIV. Herkomer. LV. Burne-Jones. LVI. Koner. LVII. Millet und Rousseau. LVIII. Grützn. Bielefeld u. Lpz. 1901—2. 6 Bd. Fig. Tvl. Portr.
- * *Kähler, M.*, Paasketanker. (Overs. fra Tysk.) Kbh. 1902.
- La Cour, P.*, og *J. Appel*, Historisk Fysik. 34.—36. H. Kbh 1901. Fig. Portr. (Slutning.)
- Lange, J.*, Udvalgte Skrifter. Udg. af *G. Brandes* og *P. Købke*. 8.—19. H. Kbh. 1901—2. Fig.
- , *Thomas*, Sølvbryllupet paa Højgaard. En Fortælling. Kbh. 1883.
- —, Fortællinger. Kbh. 1885.
- —, Jagtselskabets Fortællinger. Kbh. 1887.
- , *Thor*, Fra Rusland. Kbh. 1882.
- —, En Maaned i Orienten. Kbh. 1887.
- —, Skizzer og Phantasier. Kbh. 1890.
- —, Gjennem farvet Glas. Smaating paa Vers. Kbh. 1894
- Lauson, G.*, Corneille. Paris 1898. Portr.
- Larsen, A. C.*, Pauli første Brev til Menigheden i Korinth fort olket Kbh. 1872.
- , *K.*, Dragon Niels Kjeldsen og hans Drabsmand. Kbh. 1902.
- , *M.*, Brændende Spørgsmaal i Nutiden. Foredrag og Prædikener. 1.—2. Række. Holstebro 1901. 2 D. i 1 Bd.
- Lauridsen, P.*, Vitus J. Bering og de russiske Opdagelsesrejser fra 1725—43. Kbh 1885. Kort.
- † *L'enseignement en Hongrie*. Budapest 1900.
- Levin, P.*, Victor Hugo. Kbh 1901—2. 2 D. i 1 Bd.
- Lie, J.*, Samlede Værker. 1.—3. H. Kbh. 1902.
- Literarisches Centralblatt für Deutschland. Lpz. 1901. 4.
- Love og Anordninger samt Reskripter m. m. Supplement til den efter Indenrigsministeriets Foranstaltning udg. Samling. 19. H. I—II. Kbh. 1901—2.
- Lund, E. F. S.*, Danske malede Portræter. 7. Bd. 2.—4. H ; 8. Bd. 1.—3. H. Kbh. 1901. 4. Tvl.
- , *T.*, Danmark og Norges Historie i Slutningen af det 16. Aarh. 14. Bog. Livsafslutning. Kbh. 1901.
- * *Lunding, N. C.*, Hovedreglerne af den danske „Sproglære“. Kbh. 1901.
- Lübke, W.*, Kunsthistorien. 3. danske Udg. (ved *F. Beckett*). 51.—59. H. Kbh. 1901—2. 4. Fig. Tvl. (Slutning.)
- Lübker, D. L.*, u. *H. Schröder*, Lexikon der Schleswig-Holstein-Lauenburg. u. Eutin. Schriftsteller von 1796 bis 1828. Altona u. Schleswig 1829—31. 3 Bd. Forf. Portr.

- Malling, V.*, Fra Holberg til Chr. Richardt. En Litteraturhistorie i Biografer. 2. Halvbind. Aarhus 1901.
- , Hugenotterne i Frankrig. Kbh. 1901. [Skrifter til Oplysn. og Opbyggelse. 2. Bd 5.—6. H.]
- Mantzius, K.*, Engelske Theaterforhold i Shakespearetiden. Kbh 1901. Fig. Portr.
- † *Meddelelser fra det norske Rigsarchiv.* 2. B. 2. H. Krist. 1901.
- Meyer, A.*, Et Folk, der vaagner. Kulturbillede fra Litaven. Kbh. 1895. Fig.
- Meyers Fremmedordbog.* 7. Udg. 27—36. H. Kbh. 1901—2. (Slutning.)
- Monographien zur Weltgeschichte.* XV. Friedrich der Grosse. XVI. Der grosse Kurfürst. Bielefeld u. Lpz. 1901—2. 2 Bd. Fig. Tvl. Portr.
- † *Mortensen, K.*, Studier over ældre dansk Versbygning. I. Kbh. 1901.
- Mott, J. R.*, Verdens Evangelisering i dette Slægtled. Overs. af G. Johnson. Krist. 1901.
- Murray, J. A. H.* A new English dictionary on historical principles. Vol. V (jew-kyx). Vol. VI (lap-lief). Oxford 1901—2. 4.
- Møller, V.*, Verdenslitteraturens Perler. 21. H. Kbh. 1901.
- Nature.* A weekly illustrated journal of science. London 1901—2. Forts.
- Neergaard, N.*, Under Junigrundloven. 28. H. Kbh. 1902.
- Nielsen, F.*, Kirkehistorie. 8.—13. H. Kbh. 1901—2.
- , *J.*, Erik Gustav Geijer. En levnedsskildring. Odense 1902. Portr.
- Nordentoft, B.*, Julian den frafaldne. Kbh. 1902. [Skrifter til Oplysn. og Opbyggelse. 3. Bd. 3. H.]
- Nyrop, K.*, Ordnes Liv. Kbh. 1901. Forf. Portr.
- Nørregård, J.*, Oldkirkens Knudepunkt. Kbh. 1901. [Skrifter til Oplysn. og Opbyggelse. 3. Bd. 1. H.]
- Ollivier, É.*, L'empire libéral. VI. La Pologne. Les élections de 1863. La loi des coalitions. Paris 1902. Forf. Portr.
- Opfindelsernes Bog.* Redig. af *A. Lütken.* 85.—110. H. Kbh. 1901. Fig. Tvl. (Slutning.)
- † *Oversigt over det kgl. danske Videnskabernes Selskabs Forhandlinger.* Kbh. 1900—1. Tvl.
- Panum, H.* og *W. Behrend,* Illustreret Musikhistorie. 28.—29. H. Kbh. 1901—2. Fig. Tvl. Portr.
- Parigot, H.*, Alexandre Dumas père. Paris 1902. Portr.
- Paris, G.*, François Villon. Paris 1901. Tvl.
- Paul, H.*, Grundriss der germanischen Philologie. 2. verbess. Aufl. 2. Bd. 2. Lief. Strassb. 1901.
- * *Paulli, J.*, Af Jesu Lignelser. En Opbyggelsesbog. Kbh. 1901.
- † *Paulsen, A.*, Annales de l'observatoire magnétique de Copenhague. Années 1893—98. Copenh. 1900—1. 3 Bd.
- Pavels, Cl.*, Dagbøger for Aar. 1817—22. Udg. af *L. Daac.* 2. Bd. 2.—3. H. 1900—1.
- Petermanns Mitteilungen.* Gotha 1901—2. 4. Forts.
- *Ergänzungsheft* 135—137. Gotha 1901—2. 4.
- Petersen, J.*, Hovedmomenter i den medicinske Kliniks ældre Historie. Kbh. 1889.

- Petersen, J.*, Den danske Lægevidenskab 1700—1750. Kbh. 1893.
- * *Rafn, H.*, Fortolkning til Livius XXX. Bog. Kbh. 1901.
- † *Rasmussen, W.*, Marguerite af Navarra. Kbh. 1901.
- Ravn, F. K.*, Nogle Helminthosporium-Arter og de af dem fremkaldte Sygdomme hos Byg og Havre. Kbh. 1900. Fig. Tvl.
- Rébelliau, A.*, Bossuet. Paris 1900. Portr.
- Recke, E. v. d.*, Kong Liuvigild og hans Sønner. Tragedie i 4 Akter. Kbh. 1878.
- —, Archilochos. En dramatisk Skizze. Kbh. 1878.
- —, Knud og Magnus. Tragedie i 5 Akter. Kbh. 1881.
- —, Spredte Blomster. Digte. Kbh. 1885.
- —, Gamle og nye Digte til een. Kbh. 1889.
- —, Blandede Digte. Kbh. 1890.
- —, Fru Jeanna. Tragisk Sangdrama i 4 Akter. Kbh. 1891.
- —, Hertuginde af Burgund. Drama i 5 Akter. Kbh. 1891.
- —, Smaating. Kbh. 1893.
- Regesta diplomatica historiæ Danicæ. Series sec. II, 5 (1628—1644.) Kbh. 1901. 4.
- Revue des deux mondes. Paris 1901—2. Forts.
- Richter, V.*, 100 Aars Dødsfald (1791—1890). 1.—7. H. Kbh. 1901—2.
- —, Juridisk Stat. Odense 1902.
- Rosenurn, M. H.*, Greve Gert af Holsten og Niels Ebbesøn af Nørreris. 2. Del. Kbh. 1901.
- Rostrup, E.*, Planteepatologi. Haandbog i Læren om Plantesygdomme. Kbh. 1902. Fig.
- Rørdam, H.*, Historiske Samlinger og Studier. 4. Bd. 2. H. Kbh. 1901.
- , *T. Skat*, Den danske Folkekirke og dens Forfatning. Kbh. 1901.
- Saaby, V.*, Dansk Retskrivningsordbog. 3. gennems. Udg. Kbh. 1896.
- Salomonsens* store illustr. Konversationslexikon for Norden. 271.—300. H. Kbh. 1901—2. Fig. Tvl.
- Samling af Love og Anordninger m. v., udg. efter Indenrigsminist. Foranstaltning. 15. Bd. 2.—3. H. Kbh. 1901.
- Samlinger til jydsk Historie og Topografi. Kbh. 1901—2. Forts.
- Santalen. Krist. 1901—2. Forts.
- Schack, A.*, Kunsten og Livet. 3 Foredrag. Kbh. 1901.
- Schandorph, S.*, Ursulas Uheld. Fortælling. Kbh. 1901.
- —, Sidste Fortællinger. Kbh. 1901.
- Schmidt, K.*, De fremmede Troppers Ophold i Danmark i 1808. Kbh. 1901. Portr.
- † *Schultz, T.*, Om den smaacystiske Folliculærdegeneration af Ovariet. Aalb. 1901.
- Schwannflügel, H.*, J. P. Mynster. 2. Bog. Fra hans senere præstelige Periode og Biskopstid. Kbh. 1901.
- Snorri Sturluson*, Heimskringla. Udg. ved *F. Jónsson*. 9. H. Kbh. 1901. (Slutning.)
- Statholderskabets Ekstraktprotokol af Supplikationer og Resolutioner 1642—52. Udg. fra det norske Rigsarkiv. 3. H. Christ. 1901.
- Stenersen, L. B.*, En Rejse i Grækenland. Kbh. 1875. Fig. Tvl.
- Steno, N.*, Foreløbig Meddelelse til en Afhandling om faste Legemer,

- der findes indlejrede i andre faste Legemer. I Oversætt. ved
A. Krogh og *V. Maar*. Kbh. 1902. 4. Tvl. Portr.
- Stern, B.*, Ungtyrkerne og de Sammensvorne. Tyrkiets indre Forfatning under *Abdul Hamid II*. Overs. af *J. C. West*. Kbh. 1902.
- Studier fra Sprog- og Oldtidsforskning. Nr. 49—53. Kbh. 1901—2.
- Svensk Vitterhet 1850—1900 i urval för skola och hem utg. af *J. A. Lundell* och *A. Noreen*. Stockh. 1900. 2 Bd. Portr.
- Sveriges rike. Redig. af *J. F. Nyström*. Stockh. 1899—1900. 2 D. i 1 Bd. 4. Fig. Tvl. Portr.
- Sønderjydske Aarbøger 1901. 1.—2. Halvbind. 1902. 1. Halvbind. Aabenraa 1901—2.
- Tacitus's Agricola* og Germanien, overs. af *H. H. Lefotii*. Kbh. 1901—2.
- Taschenberg, O.*, Bibliotheca Zoologica II. 5. Lief. Lpz. 1901.
- Tegninger af ældre nordisk Arkitektur. Udg. af *H. J. Holm, O. V. Koch* og *H. Storck*. 3. Samling. 4. Række. Kbh. 1901. Fol. Tvl.
- —. Udg. af *O. V. Koch* og *H. Storck*. 4. Samling 1. Række. 1.—3. H. Kbh. 1901—2. Fol. Tvl.
- † *Thiele, T. N.*, Tal og Symboler som Bestemmelser mellem Numeraler. Kbh. 1901. 4.
- Thiset, A.*, Danske adelige Sigiller fra det 15., 16. og 17. Aarh. 12.—15. H. Kbh. 1901—2. Fol. Tvl.
- Thorsøe, A.*, Kongelige Besøg. Kulturhist. Billeder fra Fyrerne. Kbh. 1901.
- Thrane, C.*, Cæciliaforeningen og dens Stifter. Kbh. 1901. Fig. Tvl. Portr.
- Thucydides*, Historiae. Rec. *C. Hude*. II. 1901.
- , Historie, overs. af *M. Cl. Gertz*. 3. D. 4. 5. H. Kbh. 1901—2. (Slutning.)
- Tidsskrift for Sundhedspleje. Kbh. 1901—2. Forts.
- , Dansk. Kbh. 1901—2. Forts.
- , Teologisk. Kbh. 1901—2. Forts.
- , Nordisk Missions- Kbh. 1901—2. Forts.
- , Geografisk. Kbh. 1901—2. Forts.
- , Historisk. Kbh. 1901—2. Forts.
- , Personalhistorisk. Kbh. 1901—2. Forts.
- , Nationaløkonomisk. Kbh. 1901—2. Forts.
- , Nordisk, for Filologi. Kbh. 1901—2. Forts.
- , Nyt, for Matematik. A. og B. Kbh. 1901—2. Forts.
- , Historisk. Krist. 1901—2. Forts.
- , Historisk. Stockh. 1901—2. Forts.
- , Nordisk (det Letterst.) Stockh. 1901—2. Forts.
- , Nordisk Universitets. Göteborg. 1901—2. Forts.
- Tietgen*, Et Livsbillede. Kbh. 1895.
- Tilskueren. Maanedsskrift for Litteratur, Samfundsspørgsmaal og almenfattelige videnskab. Skildringer Kbh. 1901—2. Forts.
- Torkildsen, H. E.*, Engelske Præpositioner. 1.—4. H. Krist. 1902.
- Trap, J. P.*, Beskrivelse af Danmark. 3. omarb. Udg. Redig. af *H. Weitemyer*. 40.—47. H. Kbh. 1901—2. Fig. Tvl.
- Tuxen, S. L.*, Den moderne Homerkritik. Kbh. 1901.
- † Universitets- og skole-annaler. Ny række. 15. aargang. Krist. 1900.
- Wagner, Ch.*, Manddom. Overs. fra Fransk af *J. Winther*. Kbh. 1901.

- Vejviser for København og Frederiksberg for 1902. Kbh. 1901.
Wilamowitz-Moellendorff, U. v., Griechisches Lesebuch. I. Text.
 1.—2. Halbband. II. Erläuterungen. 1.—2. Halbband. Berlin
 1902. 4 Bd.
Wiwel, H. G., Synspunkter for dansk Sproglære. Kbh. 1901.
 Vor Ungdom. Kbh. 1901—2. Forts.
 Vort Folk i det 19. Aarh., udg. af *V. Østergaard*. II. Kbh. 1901.
 4. Fig. Tvl. Portr.
 Zeitschrift für den physikal. u. chem. Unterricht. Berlin 1901—2.
 Forts.
Østrup, F. L., Gennem Jorderig gaar Himmelrøsten. Kbh. 1901.

Discipelbiblioteket,

som er grundlagt 1846, tæller nu ca. 1525 Bind, væsentlig dansk eller paa dansk oversat Skønlitteratur. Alle Skolens Disciple er pligtige at være Medlemmer; Kontingentet er 2 Kr. aarlig; desuden bidrager Stiftelsen 50 Kr. aarlig.

Følgende Bøger er tilkomne i Aarets Løb:

Nansen: Verdens Storbyer. *Mylius Erichsen*: Den jydsk Hede.
Daniel Bruun: Det høje Nord. *Alice Müller*: Vore Slotte. *Carsten-*
sen og Lütken: Tordenskjold. *Runeberg*: Fændrik Staal. *L. Kieler*:
 Dit Folk skal være mit Folk. *Conan Doyle*: Rodney Stone. *Bauditz*:
 Absalons Brønd. *Dreyer*: Tycho Brahe. *Gjellerup*: Tankelæser-
 inden. *Henckel*: Et Fyrstepar. *Gunter*: Don Balasco. *Trier*:
 Napoleon. *Bering Liisberg*: Trange Tider. *Stepniak*: Paa Flugt.
Kristensen: Danske Dreng i 48. *Kipling*: Kim. *Nikolai*: Jövik.
Christmas: Peder Most. *Rist*: Fortællinger. *Lund*: Edison. *C.*
Ewald: Æventyr 8. *Mylius Erichsen*: Strandingsfolk. *Russel*: Et
 Æventyr i Sydhavet. *Sophie Elkan*: Drømmen om Østerland. *Lie*:
 Naar Jerntæppet falder. Ill. Familie-Journal. Fliegende Blätter.
 Ill. Tidende. Kringsjaa. Folkeoplysnings-selskabets Skrifter og
 Smaaskrifter.

Skolens Eksaminer

agtes i Aar afholdt i følgende Orden:

Skriftlig Prøve for Dimittenderne og fjerde Klasse.

Dimittenderne: Mandag den 9de Juni 8—12 Latinsk Version — Aritmetik. Tirsdag den 10de Juni 8—12 Fransk Stil — Geometri. Onsdag den 11te Juni 8—12 Dansk Stil (fri Opg.). Fredag den 13de Juni 8—12 Dansk Stil (bunden Opg.); 4—8 Beregningsopgave. Lørdag den 14de Juni 8—12 Projektionstegning.

Fjerde Klasse: Mandag den 9de Juni 8—12 Aritmetik. Tirsdag den 10de Juni 8—12 Geometri. Onsdag den 11te Juni 8—12 Dansk Stil. Fredag den 13de Juni 2—6 Latinsk Stil.

Skriftlig Aarsprøve

for V, III—Forberedelsesklassen falder i Dagene den 25de, 26de og 27de Juni.

Mundtlig Afgangseksamen og Aarsprøve.

Mandag den 16de Juni.

Kl.

10 VI Fransk M.

Tirsdag den 17de Juni.

Kl.

8 VI (s.) Latin Br.

Onsdag den 18de Juni.

Kl.

1 VI Dansk og Oldn. N.

Torsdag den 19de Juni.

Kl.

9 IV Latin Ha.

Fredag den 20de Juni.

Kl.

1 VI Dansk og Oldn. N.

7 VI (m.) Naturlære P.

Lørdag den 21de Juni.

Kl.

8 VI (m.) Naturlære P.

Kl.

5 VI (s.) Naturlære P.

Mandag den 23de Juni.

Kl.

8 IV (s.) Fransk S.

Tirsdag den 24de Juni.

Kl.

3 IV (m.) Fransk S.

Mandag den 30te Juni.

Kl.

8 V (s.) Latin Br.

Fb. Regning Tr.

Tirsdag den 1ste Juli.

Kl.

8 VI (s.) Græsk Hs.

V (s.) Fransk S.

V (m.) Matematik P.

Kl.

3 V (m.) Fransk S.

III Religion Th.

II Latin Ba.

Onsdag den 2den Juli.

Kl.

8 VI Engelsk Ba.

III Latin Hs.

I Dansk G.

Kl.

4 IV (s.) Græsk M.

3 II Fransk S.

2 I Naturhistorie Tr.

Torsdag den 3die Juli.

Kl.		Kl.	
8	IV (m.) Naturlære Hm.	1	VI Tysk Br.
	III Historie G.	2	IV (s.) Tysk M.
	II Naturhistorie Tr.	3	I Religion Th.

Fredag den 4de Juli.

Kl.		Kl.	
8	V (s.) Historie G.	3	V (m.) Historie G.
	IV (m.) Tysk M.		III Geografi Tr.
	II Geometri Hm.		II Aritmetik Hm.
	I Geografi Tr.		Fb. Religion Th.

Lørdag den 5te Juli.

Kl.		Kl.	
8	VI Historie G.	3	III Aritmetik Hm.
	IV Geografi Tr.		Ib Tysk Br.
	I a Tysk Br.		Fb. Tysk N.

Mandag den 7de Juli.

Kl.		Kl.	
8	VI (m.) Matematik P.	6	IV Matematik Hm.
	V Engelsk Ba.	3	II Religion Th.
	IV Naturhistorie Tr.		Fb. Fransk M.
	Fb. Historie G.		

Tirsdag den 8de Juli.

Kl.	
8	V (s.) Græsk Hs.
	IV Matematik Hm.
	III Fransk S.
	Fb. Dansk Th.

Onsdag den 9de Juli.

Kl.	Kl.
8 III Geometri Hm.	3 III Naturhistorie Tr.
II Historie Th.	Ia Latin N.
Ib Latin G.	Ib Fransk S.
Ia Fransk S.	

Torsdag den 10de Juli.

Kl.	Kl.
8 V (s.) Dansk og Oldn. N.	3 V (m.) Dansk og Oldn. N.
III (s.) Græsk M.	II Tysk M.
III (m.) Naturlære Hm.	I Matematik Hm.
	Fb. Naturhistorie Tr.

Fredag den 11te Juli.

Kl.	Kl.
8 V (s.) Naturlære P.	3 V (m.) Naturlære P.
IV (s.) Historie Hs.	IV (m.) Historie Hs.
Fb. Geografi Tr.	III Tysk M.
	II Geografi Tr.
	I Historie N.

Lørdag den 12te Juli meddeles Udfaldet af Eksamen, hvorefter Sommerferien tager sin Begyndelse.

Mandag den 14de Juli Kl. 8 bliver Prøve for Aspiranter.

Mandag den 18de August Kl. 12 maa de nyoptagne Disciple være paa Herlufsholm. De ældre Disciple giver Møde inden Kl. 10 Aften.

Tirsdag den 19de August begynder Undervisningen i det ny Skoleaar.

Til at overvære de mundtlige Prøver indbydes Disciplenes Forældre og Værger og enhver, der har Interesse for Skolen og dens Gerning.

O. F. Bache.